

Büntetőjogi szekció

Joghallgató tagozat

8. A KÖZSZEREPLŐ, MINT A RÁGALMAZÁS ÉS BECSÜLETSÉRTÉS SÉRTETTJE

Cassandra-levél a XXI. században

Jelige: Kandeláber

Majláth György Tudományos Pályázat 2020.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés – a téma ismertetése és konceptualizáció	2
2. Történelmi idővonal – változás a politikai kampány által közvetített üzenetben.....	3
3. Jogi szabályozás	9
4. Kritikus kérdések.....	14
4.1. Motiváció	14
4.2. Tűréshatár.....	16
4.3. Közmorál.....	19
4.4. A politikus személye	26
5. Személyiségi jogok megsértése a gyakorlatban	29
6. Konklúzió	33
7. Forrásjegyzék.....	36

1. BEVEZETÉS – A TÉMA ISMERTETÉSE

A többpártrendszer a demokrácia egyik alappillére, ezen intézmény segítségével szabadon dönthetünk arról, hogy milyen irányítást szeretnénk hazánk élére. A döntéshez tájékozódni kell, amelyet megtehetünk a különböző pártprogramok tanulmányozásával és a választási kampány figyelemmel kísérésével. Napjainkban azonban ez a tájékozódás nehézkessé, sőt demoralizálónak vált. A pártok gyakran nem saját érdekeiket hangsúlyozzák, hanem a másik párt hibáit, azt is személyhez kötöten és a politikai kommunikációhoz méltatlan módon.

Kutatásom célja fellelteni ennek a viselkedésnek az okát, illetve meghatározni, hogy a már kialakult ilyesfajta kampánymódszerek milyen hatással vannak az adott politikus szakmai és magánéletére, továbbá a választás részvételi arányára. A vizsgálatom tárgya a választáskor és egyéb esetekben közterületre kihelyezett politikai plakátok és a politikusok *negatív politikai kommunikációt tartalmazó* nyilatkozatai, hátterük, megítélésük és jogi védelmük.

A dolgozatom első részében a politikai kampányok és plakátok változását tekintem át az 1900-as évektől napjainkig. Ez után lefektetem a kutatásom témájának jogszabályokra épülő alapjait, amelyhez kapcsolódnak bizonyos kritikus kérdések, melyek a kutatási témám középpontját képezik. Végül, a lakóhelyemen zajló, személyiségi jog megsértésével kapcsolatos ügyeket mutatok be, mielőtt a konklúzióval lezárnam a kutatást.

KONCEPTUALIZÁCIÓ

Közéleti szereplő: Az a természetes és jogi személy, aki tevékenységével, nyilvános fellépésével befolyásolja a társadalom életét, a helyi vagy országos viszonyok alakulását, vagy közéleti kérdésekben érintettként szerepel.¹

Sajtó- és szólásszabadság: Mindenkinnek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához. Magyarország elismeri és védi a sajtó szabadságát és sokszínűségét, biztosítja a demokratikus közvélemény kialakulásához szükséges szabad tájékoztatás feltételeit.²

Rágalmazás:

(1) Aki valakiről más előtt a becsület csorbítására alkalmas tényt állít, híresztel, vagy ilyen tényre közvetlenül utaló kifejezést használ, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés két évig terjedő szabadságvesztés, ha a rágalmazást

- a) aljas indokból vagy célból,
- b) nagy nyilvánosság előtt, vagy
- c) jelentős érdeksérelmet okozva követik el.³

Becsületsértés: A becsület megsértését jelenti különösen a más személy társadalmi megítélésének hátrányos befolyásolására alkalmas, kifejezőmódjában indokolatlanul bántó véleménynyilvánítás.⁴

Jó hírnév megsértése: A jóhírnév megsértését jelenti különösen, ha valaki más személyre vonatkozó és e személyt sértő, valótlan tényt állít vagy híresztel, vagy valós tény hamis színben tüntet fel.⁵

Felejtés joga: Legyen arra lehetőség, hogy az interneten szereplő anyagok elfelejtődjenek egy bizonyos emberről.⁶

¹ Tattay Levente - A közszereplők személyiségi jogai, Dialóg Campus, 2006

² Alaptörvény IX. cikk (1-2)

³ Btk. 226. §

⁴ Ptk. 2:45. § (1)

⁵ Ptk. 2:45. § (2)

2. TÖRTÉNELMI IDŐVONAL

– VÁLTOZÁS A POLITIKAI KAMPÁNY ÁLTAL KÖZVETÍTETT ÜZENETBEN

A kampányon vagy azon kívül használt politikai plakátok kezdetben nem az ellenfél támadásának céljával készültek. Hazánkban az 1910-es években terjedt el jelentős mértékben a politikai plakátok készítése és alkalmazása, akkor azonban még az erre specializálódott plakátművészek műalkotásoknak számítottak. Olyan nevek köthetők az akkori plakátokhoz, mint Bíró Mihály, Jeges Ernő, Berény Róbert, Kassák Lajos. Továbbá, ezekben az időkben a plakátok szinte mindig egy adott ideológia ellen szóltak (1. kép), nem pedig pártot vagy személyt degradáltak. Többek között ide tartoztak a Trianonnal kapcsolatos alkotások (2. kép), a háborúellenes plakátok vagy azok, amelyek a kapitalizmust becsmérelték⁷.

1. kép: Bíró Mihály, 1918
Kép forrása: Magyar Nemzeti Galéria

2. kép: Jeges Ernő, 1918. november
Kép forrása: www.nemzetiszinhas.hu

Az elkövetkező években az irredentizmust⁸ hirdető propaganda mellett a kommunista jellegű plakátok is megjelentek. Ez a két fő irány volt megfigyelhető a két világháború között, derül ki a hg.hu cikkéből, mely a hazai plakátok történetét tekinti át. 1937-től kezdődően megjelentek a háborús és tájékoztató-informáló jellegű plakátok is (3. és 4. kép).

3. kép: Hollós Endre, 1938.
Kép forrása: Pinterest – Boglárka Nagy

4. kép: Fery Antal, 1942.
Kép forrása: Pinterest – Boglárka Nagy

⁶ Landi Balázs

⁷ <http://hg.hu/cikkek/design/12648-agitatorok-politika-propaganda-es-plakat-magyarorszagon?fbclid=IwAR0JsemQb0ONG044zCwOBcH5KkqBEdhGVhwKGYZ8ZadVn2JkzXuZFvkBps>
Megtekintés ideje: 2020.09.28.

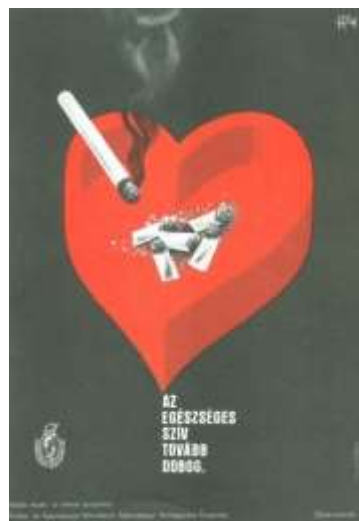
⁸ „Olyan mozgalom, amely más országok területeinek elcsatolását követeli etnikai alapon vagy történelmi jogokra hivatkozva.” – www.arcanum.hu

A cikk szerzője, Kovács Dániel leírja, hogy a második világháborút követően nőtt a plakátok jelentősége, melyek a többpártrendszert hirdették és céljuk az újjáépítés volt. Ebben a korszakban Konecsni György, Gábor Pál, Tamási Zoltán, Macskássy Gyula és Ék Sándor voltak a legkiemelkedőbb plakátgrafikusok.

A szocializmus térhódításával egyre több plakáton jelent meg Rákosi Mátyás alakja. Az 1956-os forradalom leverését követően a politikai plakátok helyett kulturális témájúak születtek. Többpártrendszer hiányában nem volt értelme a politikai plakátoknak, a különböző ideológiák hirdetése pedig súlyos következményeket vont maga után. Ezek helyett inkább az úgynevezett „népnevelő” plakátok (5. és 6. kép) kerültek előtérbe.

5. kép: Kemény György, 1971
Kép forrása: Pinterest – Budapest
Poster Gallery

6. kép: Tamási Zoltán, 1972
Kép forrása: Pinterest –
plakatgaleria.hu

Az 1989/1990-es rendszerváltást követő politikai helyzet, a többpártrendszer és a különböző cenzúrák eltörlése adott újra teret a politikai plakátoknak (7-10. kép). Fontos azonban kiemelni, hogy a plakátokat és szórólapokat még ekkor sem jellemezte az a fajta negatív politikai kommunikáció, melyet napjainkban tapasztalhatunk.

7. kép: 1990-es országgyűlési választási szórólap – MSZMP
Kép forrása:
<https://www.terrorhazafoto.hu>

8. kép: 1990-es országgyűlési választási plakát – Fidesz
Kép forrása:
<http://kreativ.hu/>

9. kép: 1990-es országgyűlési választási plakát – MDF
Kép forrása:
<https://www.terrorhazafoto.hu>

10. kép: 1990-es országgyűlési választási plakát – MSZP
Kép forrása:
<https://www.terrorhazafoto.hu>

2002-ben már kiterjedtebb negatív politikai kommunikációról beszélhetünk, mint az azt megelőző, de rendszerváltás utáni években. A Médiakutatóban olvasható 2002-es tanulmány⁹ szerint már akkor elfogadott marketing-technikai eljárás volt a negatív kampány. Ennek elemei az ellenfél hibáinak felerősítése, mely sokszor humoros formában történik. Politikai tapasztalatok alapján ez a kampány-taktikai eszköz akkor a leghatásosabb, amikor két nagy párt verseng, azonban nem csak ekkor alkalmazzák. A 2002-es országgyűlési választásra készített SZDSZ plakát (11.kép) is beleillik a politikai humor kategóriába, és továbbra is csak a párt irányába közvetít negativitást.

11. kép: 2002-es országgyűlési választási plakát – SZDSZ
Kép forrása: <https://politikatudomany.tk.mta.hu/>

A 2006-os országgyűlési választásokat megelőző kampány során tovább erősödött a negatív politikai kommunikáció és azóta állandóvá vált, írja a Political Capital, „Karaktergyilkosságok és bumerángok” című cikkében¹⁰. Ettől az évtől kezdve ugyanis a kampánystábok már azonnal reagáltak egymás negatív megnyilvánulásaira. 2006-ban világossá vált a hazai politikában, hogy a megfelelően kialakított kommunikáció két szempontból is eredményes lehet. Egyrészt, a saját szavazótábort megerősíti, a negatív kampány célzottját támogató csoportot pedig elbizonytalanítja. Rendkívül fontos azonban, hogy a határvonalon belül kell maradni annak érdekében, hogy ne váljon hiteltelenné a negatív politikai kommunikáció alkalmazója. Több stratégia is követhető annak érdekében, hogy ne lépjük túl a határt. A kommunikáció tartalmára és stílusára való odafigyelés mellett így már majdnem 15 éve megfigyelhető, hogy a pártok „kihelyezik” a mondanivalójukat és az állampolgárokhoz más közösségektől, civil szervezetektől, személyektől jut el. A Political Capital írásában kifejtésre kerül, hogy ennél a módszernél arra kell különösen figyelni, hogy ne legyen nyomon követhető, hogy „*hogyan az úgynevezett civil megszólaló igazából kötődik az általa hangoztatott negatívumok politikai hasznélvezőjéhez*”.

A cikk írója arra is felhívja a figyelmet, hogy a negatív kommunikációt jellemző túlzó viselkedés nem sokban különbözik attól a túlzástól és manipulációtól, amit a pártok akkor alkalmaznak, amikor a saját programjukat és ígéreteiket ismertetik. Ezt a gondolatmenetet nem tudom megcáfolni, azonban fontos kiemelni néhány különbséget, ami miatt a kettő nem feleltethető meg teljesen egymásnak.

⁹ Hargitai Lilla: Érez vagy gondolkodik a magyar választópolgár?, In: Médiakutató, 2002 nyár

¹⁰ https://www.politicalcapital.hu/konyvtar.php?article_read=1&article_id=1533&fbclid=IwAR374FGq3Ra0F5rw8OL1pQDbeupwLDTWngEYj6MEVnk1xaZfYVJQjnopNE Megtekintés ideje: 2020.09.28.

Mindkettőnek van hátránya, de ezeknek az iránya eltér. A túlzott negatív kommunikáció más pártok, még rosszabb esetben politikus személyek jó hírnévhez való jogát sértheti, rágalmazhatja őket és megsértheti a becsületüket. Ez a legtöbb esetben nem csak az adott személyt érinti károsan, hanem a hozzátartozó személyeket is. A kampány pozitív részének kiszínezése az összes választópolgár, de leginkább a párthű szavazók átverése. Érdekes azonban kihangsúlyozni, hogy sok politikai ígéret a különböző társadalmi és gazdasági helyzettől, akár nemzetközi körülményektől függ. Így elképzelhető, hogy amit utóbb „kiszínezett” ígéretnek nyilvánítanak, az valójában az adott ügyön dolgozó személyektől független körülmények miatt valósult meg. Sok esetben ez nem így van, de nehezebb bizonyítani, mint a negatív kommunikáció valótlanságát.

Érthető, hogy a pozitív kampány és a negatív kampány között a cikk írója 2006-ban vont párhuzamot. A Magyar Kétfarkú Kutya Párt vezetőjével, Kovács Gergővel készített interjúm során is megerősítést kaptam azzal kapcsolatban, hogy 2006 az ígéretek éve volt. Olyan sok és rendkívüli jelentőséggel bíró ígéretek hangzottak el minden induló párt részéről, hogy az Index internetes hírportál ígéretszámlálót¹¹ indított. Az MDF plakátján (12. kép) is megjelent a „felelőtlen ígéretés” jelző, mellyel a Fidesz és az MSZP kampányait jellemezte.

12. kép: 2006-os országgyűlési választási plakát – MDF

Kép forrása: <https://hu.museum-digital.org>

A kutatásom tárgyát képező, napjainkban is tapasztalható negatív kampány 2010-ben kezdett megerősödni. A 2010-es országgyűlési választások előtti kampányt már erős, szinte túlzó és gyakran a párt helyett a politikus személye ellen irányuló negatív kommunikáció jellemezte.

13. kép: 2010-es országgyűlési választási plakát – Fidesz

Kép forrása: <https://www.origo.hu/>

¹¹ <https://index.hu/politika/belfold/2006/valasztas/igeretek/igeretek/> Megtekintés ideje: 2020.10.04.

Óriásplakátján a Fidesz már személyhez kötött fogalmazza meg üzenetét. „Mondjatok le! Tegyétek, amit tenni kell!” (13. kép), felhívva ezzel a választópolgárok figyelmét arra, hogy a képen szereplő személyek nem megfelelő módon irányították az országot, hiszen olyan emberrel szoktuk összefüggésbe hozni a lemondás cselekményét, aki nem alkalmas az adott tisztségre.

14. kép: 2010-es országgyűlési választási plakát – Jobbik
Kép forrása: <https://www.origo.hu/>

A Jobbik az óriásplakátján (14. kép) arra hívta fel a figyelmet 2010-ben, hogy a rendszerváltás óta eltelt idő bűnöseit el kell számoltatni. A büntetés-végrehajtási intézetben használt rács képi elemként való elhelyezése arra utal, hogy a szóban forgó személyek bűncselekményt követtek el.

15. kép: 2010-es önkormányzati választási plakát, Budapest – MSZP
Kép forrása: <https://mandiner.blog.hu/>

A negatív kommunikáció az önkormányzati választások előtti kampányt is jellemezte. Az MSZP óriásplakáton hirdette (15. kép), hogy a Fidesz tiltja az önálló véleményt és a párt becsmérlésére egy honlapot is létrehozott, amelyet azonban hibakód miatt nem lehetett megnyitni.

2010-től kezdve egyre általánosabbá vált a becsületsértés határát átlépő vagy legalábbis ahhoz rendkívül közel álló negatív kampány. Ezzel párhuzamosan csökken a tájékoztató jellegű plakát, szórólap, megnyilatkozás, sőt a pártok reklámanyagain gyakrabban szerepelnek az ellenfeleik, mint saját párttagjaik.

16. kép: 2018-as országgyűlési választási plakát – Jobbik
Kép forrása: <https://tenytar.blog.hu/>

17. kép: 2018-as országgyűlési választási plakát – Fidesz
Kép forrása: <https://tenytar.blog.hu/>

A legutóbbi országgyűlési választást megelőző kampányban előforduló plakátok (16. és 17. kép) össze sem hasonlíthatók a korábbi politikai plakátokkal. Nem rendelkeznek művészeti értékkel, senkit nem érdekel, hogy ki készítette őket. Nem a politikai ideológiát, meggyőződést ellenzik, hanem az azt képviselő pártot. Sőt, ezt ellenzés helyett célszerűbb támadásnak nevezni, amely szinte kizárólag a politikus személye ellen irányul. Elkészerítő módon, napjainkra ez vált általánossá. Érdekes áttekinteni a közéleti vitákra és a politikai kampányra vonatkozó jogi szabályozást, mielőtt azt elemeznénk, hogy ennek a tisztességtelen, túlzóan negatív kampánynak milyen hatása van többek között a közmorálra és a politikus személyére.

3. JOGI SZABÁLYOZÁS

A 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről közvetlenül a becsülethez és jó hírnévhez való jog előtt szabályozza a közéleti szereplők jogállását a közéleti viták esetében. Ez a kiinduló alap, amelyre utalást tesznek, vagy amely kiegészítésre kerül e téma körében.

2:44. § [Közéleti szereplő személyiségi jogának védelme]

- (1) A közügyek szabad vitatását biztosító alapjogok gyakorlása a közéleti szereplő személyiségi jogainak védelmét szükséges és arányos mértékben, az emberi méltóság sérelme nélkül korlátozhatja; azonban az nem járhat a magán- és családi életének, valamint otthonának sérelmével.*
- (2) A közéleti szereplőt a közügyek szabad vitatásának körén kívül eső közléssel vagy magatartással szemben a nem közéleti szereplővel azonos védelem illeti meg.*
- (3) Nem minősül közügynek a közéleti szereplő magán- vagy családi életével kapcsolatos tevékenység, illetve adat.*

Az új Polgári Törvénykönyvünk egyértelműen leszögezi, hogy a közügyek szabad vitatásának érdekében lehet korlátozni a közéleti szereplők személyiségi jogainak védelmét. Emellett részletesen körül járja azt, hogy a közügyek vitatásának körén kívül eső közlés esetén azonos védelem illeti meg őket, mint bárki mást. Továbbá, világosan rögzítésre kerül a Ptk.-ban, hogy a közéleti szereplő magán- és családi életével kapcsolatos tevékenység, adat nem minősül közügynek.

A Ptk. második könyvének 44. szakasza kérdést nem igénylő módon rendezi a közéleti szereplő személyiségi jogainak kérdését, azonban a gyakorlatban, számos esetben mégis bizonytalanságokba és mérlegelésekbe ütközünk. Tovább fokozza a nehézséget a sajtó- és szólásszabadság alaptörvényi meghatározása.

IX. cikk

- (1) Mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához.*
- (2) Magyarország elismeri és védi a sajtó szabadságát és sokszínűségét, biztosítja a demokratikus közvélemény kialakulásához szükséges szabad tájékoztatás feltételeit.*

Hazánk Alaptörvényének IX. cikke mindenkit felruház a véleménynyilvánítás szabadságával, továbbá, biztosítja a demokratikus közvélemény kialakulásához szükséges feltételeket.

A két idézett norma első ránézésre nem okoz problémát, azonban átgondolva számos kérdés felmerül, melyek megválaszolása nem egyszerű feladat:

1. Mit nevezhetünk szükséges és arányos mértéknek?
2. Mi az, ami már sérti a közéleti szereplők emberi méltóságát?
3. Mi az, ami már a közügyek szabad vitatásának körén kívül esik?
4. Hol húzódik a határ a magán- vagy családi élettel kapcsolatos adat esetén?
5. Mi történik, ha a véleménynyilvánítás szabadságához való jog és az emberi méltóság védelme ütközik?
6. Mi az, ami már nem a demokratikus közvélemény kialakulásához szükséges feltétel?

Az ezekre a kérdésekre adott válaszok esetenként és személyenként eltérhetnek és szinte mindig bírói mérlegelésre szorulnak. Továbbá, az Alkotmánybíróság és több jogtudós is foglalkozott és sok esetben a mai napig foglalkozik ezekkel a kérdésekkel a minél egységesebb, de emellett egyedileg is leghatékonyabb kimenetel elérésének érdekében.

A jogvitákba további, Alaptörvényben leírt jogok is beemelésre kerülnek:

I. cikk

(3) „Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.”

II. cikk

„Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”

VI. cikk

(1) „Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák.”

Hazánk Alkotmánybírósága többek között 1992-ben foglalkozott a szólásszabadság alkotmányos értelmezésével¹². Az ekkor megalkotott határozat alapján a véleménynyilvánítás szabadsága a kommunikációs jogok anyajoga, ezért kitüntetett szerepe van az alkotmányos alapjogok között. Egy későbbi határozatában¹³ hangsúlyozta a sajtó- és szólásszabadság szerepét a demokratikus közvélemény polgárok által történő kialakításában.

Bár az 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről már nem hatályos, nem figyelmen kívül hagyható az indokolása annak az Alkotmánybírósági határozatnak¹⁴, melyben az Alkotmánybíróság a régi Btk. „Hatóság vagy hivatalos személy megsértése” címszó alatti szakaszát nyilvánította alkotmányellenesnek.

A véleménynyilvánítási szabadság határait arra tekintettel kell meghatározni, hogy azok ne csak a véleményt nyilvánító személy alanyi jogát, de ennek a közvélemény politikai intézményének garantálását is jelentsék. Ennek megfelelően ez az alapjog a véleményt érték- és igazságtartalmára tekintet nélkül védi, mert az Alaptörvény a szabad kommunikációt biztosítja ez által. Ezért a véleménynyilvánítási szabadságnak csak külső határai vannak, belső nem, mert a szabad kommunikációnak egyaránt része a jó, a káros, a kellemes és a sértő is.

Az 36/1994. (VI. 24.) AB határozat kiemeli, hogy az alapjog korlátozás kizárólag akkor alkotmányos, ha másik alkotmányos cél érdekében történik és megfelel az arányosság követelményeinek. Ez két konjunktív feltétel, melyeknek egyidőben kell fennállni. Továbbá, az adott cél elérésére alkalmas legenyhébb eszközt kell igénybe venni és a korlátozás nem lehet önkényes.

Az imént kifejtettekből következik, hogy a közhatalom gyakorlásában résztvevő személyek védelmében a véleménynyilvánítási szabadság szűkebb körű korlátozásának van helye, hiszen a demokratikus jogállamiságból fakadó közéleti viták elsőbbséget élveznek. Ilyen módon tudnak érvényre jutni a különböző politikai nézetek, vélemények és a bírálatok. Az alkotmánybírósági határozat külön felhívja arra a figyelmet, hogy a közéleti viták pedig magukban foglalhatnak olyan igazságtalan támadásokat, melyek esetenként sérthetik a közéleti szereplők becsületét. Ez azonban alárendelt viszonyban áll azzal, hogy a polgárok félelem és megalkuvás nélkül vegyenek részt a közéletben.

¹² 30/1992. (V. 26.) AB határozat

¹³ 165/2011. (XII. 20.) AB határozat

¹⁴ 36/1994. (VI. 24.) AB határozat

A véleménynyilvánítási szabadság, mint Alaptörvényben szereplő alapvető jog célja, hogy az egyénnek lehetősége legyen mások véleményét formálni, más személyeket meggyőzni. Ezért nincsen különbség tényközlés és értékítélet között, mindenféle közlés ide tartozhat. A határozat felhívja a figyelmet arra, hogy bizonyos esetekben, a körülményektől függően egy tény közlése is véleményként jelenhet meg a kívülvilágban. Természetesen, a véleménynyilvánítási szabadság határvonalainak kijelölése esetén mérvadó lehet, hogy az adott kijelentés értékítélet vagy tényközlés, azonban az Alkotmánybíróság szerint *„fokozott alkotmányos védelmet élveznek az olyan értékítéletek, amelyek a közügyekre vonatkozó vélemények ütközésében kapnak hangot, még akkor is, ha esetleg túlzók és felfokozottak”*.

Dr. Tersztyánszky Ödön alkotmánybíró különvéleményében – melyhez Dr. Zlinszky János is csatlakozott – hangsúlyozza, hogy a véleménynyilvánítási szabadság szembe kerülhet más alapvető jogokkal, például az emberi méltósághoz vagy a jó hírnévhez való joggal. Eldönteni, hogy melyik a fontosabb érdek csak a konkrét esetben lehet, ami minden esetben jogalkalmazói feladat.

Az új Polgári Törvénykönyv hatályba lépésének évében az Alkotmánybíróság határozatban megállapította¹⁵, hogy a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 2:44. §-ának *„mértányolható közérdekből,”* szövegrésze alaptörvény-ellenes.

Az indítványt benyújtó érvelését arra alapozta, hogy az említett szövegrésszel együtt már három konjunktív feltételnek – ne sértse az érintett emberi méltóságát, szükséges és arányos mértékű legyen, méltányos közérdek fennállása esetén – kell teljesülnie annak érdekében, hogy egy közéleti szereplő személyiségi jogainak védelmét korlátozni lehessen, ez pedig sérti a sajtó- és véleménynyilvánítás szabadságát. Ugyanis a *„mértányolható közérdek”* aránytalanul korlátozza az említett alapvető jogok érvényesülését.

Az Alkotmánybírók a határozatban alapvetésként leírták, hogy a szólás- és sajtószabadság elméleti igazolásai két csoportba oszthatók. Az első az instrumentális igazolás, melyen belül a legjelentősebbek azok, amik a demokratikus közvélemény szolgálatára irányulnak. A második a konstitutív igazolás, ami az egyén önkifejezését, autonóm cselekvésének fontosságát emeli ki. E teoretikus okfejtés alapján megállapítható, hogy a szólás- és sajtószabadság az egyéni önkifejezés és a politikai közösség demokratikus működése szempontjából is rendkívüli jelentőséggel bír. Ez a két oldal azonban nem verseng egymással, hanem kiegészíti, erősíti egymást.

A szólásszabadság rendkívüli jelentőségéből, kulcsfontosságú szerepéből következik, hogy csak kivételesen korlátozható más alkotmányos értékekkel szemben és az azt korlátozó törvényeket megszorítóan kell értelmezni. Ez azért van így, mert az említett alapvető jog nem a véleményt nyilvánító személy státuszát védi, hanem azt, hogy valamilyen társadalmi, politikai kérdésben fejtette ki a nézeteit.

Az emberi méltóság védelme okot adhat a véleménynyilvánítási szabadság kivételes esetben történő korlátozására. A közéleti szereplők esetében azonban ez csak korlátozottan fordulhat elő, hiszen a közéleti viták központi elemét képezi a közélet szereplői által képviselt nézetek vagy az ő tevékenységeiknek bírálása, ezzel összefüggésben pedig a személyiségük is bírálat tárgyává válhat.

¹⁵ 7/2014. (III. 7.) AB határozat

A bemutatott Alkotmánybírósági határozatok mélyrehatóan foglalkoznak azzal az esettel, amikor a sajtó- és szólásszabadság a közéleti szereplők alapvető jogainak érvényesülésével ütközik, azonban még így is sok eldöntendő kérdés jelenik meg a gyakorlatban, melyek eldöntése – ahogy Dr. Tersztyánszky Ödön is kihangsúlyozta – jogalkalmazói feladat.

A politikai pártok és politikusok közötti, kampánybeli kommunikáció határainak megállapítása esetén is irányadó hazánk alkotmánybíróinak értekezése¹⁶: „Választási kampányban tipikusan a közszereplők egymás közti kontextusában kell értelmezni és megítélni a véleménynyilvánítási szabadságot, illetve annak korlátait. Ez mindenekelőtt annyit jelent, hogy az egymással versengő jelöltek igyekeznek előnyt szerezni, s ennek elérése érdekében nyíltan és akár kendőzetlenül is megnyilvánulhatnak. Társadalmi érdek, hogy a kampányban nemcsak a közügyeket, hanem az egyes jelöltek alkalmasságát és a jelölő/támogató szervezet programját is megvitassák. Ez alkalmanként kemény verbális csatározásokat is jelenthet, de ez része a kampány során megvalósuló véleménynyilvánítási szabadságnak.”

Koltay András jogtudós, legfőbb kutatási területei a szólásszabadság, a médiajog és a személyiségi jogok kérdéseire kapcsolódnak¹⁷. Megfogalmazása alapján: „A közügyek nyílt vitatása egy bizonyos határig fontosabb érdek, mint a kritizált egyén személyiségi jogainak védelme. Aki a közéletben részt vesz, közügyben érintetté válik, szükségszerűen lemond személyiségi jogai teljes erejű érvényesíthetőségéről¹⁸.” Emellett kiemeli, hogy az AB határozatok alapján a tényállítások esetében, a joggyakorlat nyomán pedig a véleményközléseken belül lehet különbséget tenni. Az okfejtését két táblázatba foglaltam (lásd: 1. táblázat és 2. táblázat).

Tényállítások		
Valós (a bíróság előtt bizonyított)	Valótlan (A bíróság előtt nem bizonyított)	
	Szándékosan / A közlő hivatása vagy foglalkozása szabályai szerint tőle elvárható körütekintés elmulasztásával történő tényállítás	Szakmai szabályok betartása mellett történő tényállítás

1. táblázat: A tényállítások rendszerezése valóságtartalmuk alapján (Az AB nyomán)

Véleményközlések		
	Ténybeli alappal rendelkező vélemények	Ténybeli alappal nem rendelkező vélemények [Pl.: indulatból fakadó, érzelmeket tükröző, szubjektív értéktételeket tartalmazó]
Jogi megítélés	A ténybeli alap valóságának bíróság előtti bizonyítása esetén a közlő mentesül a jogi felelősségre vonás alól, akármilyen bántó vagy szélsőséges a véleménye.	Korlátozhatók, amennyiben azok indokolatlanul bántók, sértők, lealázók. Ide tartozhatnak például a gyalázkodások.

2. táblázat: A véleményközlések csoportosítása ténybeliségük alapján (Joggyakorlat)

¹⁶ 5/2015. (II. 25.) AB határozat

¹⁷ https://nmhh.hu/cikk/1767/Dr_Koltay_Andras Megtekintés ideje: 2020.10.05.

¹⁸ Koltay András: A közügyek vitáinak szabadsága, a közéleti szereplők személyiségi jogainak védelme és a polgári jogi személyiségvédelem

Végül, Koltay András utalást tesz a becsülethez való jog Alkotmánybíróság általi értelmezésére¹⁹. Az ebben foglaltak alapján a *becsületérzés sérelménél szigorúbb mérce a mérvadó*, ezért „(...) *A véleménynyilvánítás szabadságának alkotmányos határát e körben azok a közlések lépik csak át, amelyek az emberi méltóság korlátozhatatlan aspektusába ütköznek, azaz a méltóságnak az emberi mivolt lényegét jogilag megragadó tartalmát sértik.*”

Mind a Polgári Törvénykönyvünk, mind az alkotmánybíróági határozatok és a jogtudományi megközelítés abba az irányba mutat, hogy a közéleti szereplőnek többet kell tennie és az emberi méltóságának védelme korlátozható a közügyek szabad vitatásának érdekében. Ez a gondolatmenet érvényesül a kampányidőszakban is, melynek deklarált célja az egyes jelöltek alkalmasságának megvitatása. Az alapok lefektetésre kerültek, a további megoldások megtalálása a konkrét ügyben eljáró jogalkalmazóra van bízva, ami egyáltalán nem könnyű feladat.

A kutatásom tárgyát képező plakátok és megnyilvánulások legnagyobb része a kampányidőszakhoz tartozik, ezért fontosnak tartom definiálni a tartamát, célját és eszközeit. A kampányidőszak törvényben meghatározott időtartamot jelöl: a szavazás napját megelőző 50. nappal kezdődik és a szavazás napján a szavazás befejezéséig tart²⁰. A kampánytevékenység célja a választói akarat befolyásolása. Kampányeszköznek minősülnek azok az eszközök, melyek alkalmasak erre, különösen a plakát, a jelölő szervezet vagy jelölt által történő közvetlen megkeresés, a politikai reklám és politikai hirdetés, illetve a választási gyűlés²¹. A törvényi magyarázat alapján plakát a választási falragasz, felirat, szórólap, vetített kép, embléma mérettől és hordozóanyagtól függetlenül. Plakátot a jelölő szervezetek és a jelöltek engedély és bejelentés nélkül készíthetnek a kampányidőszakban²².

A kampányidőszak mellett a kutatás során foglalkozok egyéb jellegű politikai kijelentésekkel és ezek megítélésével, melyekre a jelen fejezetben található jogi szabályozás minden esetben irányadó.

¹⁹ 3263/2018. (VII. 20.) AB határozat

²⁰ 2013. évi XXXVI. törvény a választási eljárásról 139. § (1)

²¹ 2013. évi XXXVI. törvény a választási eljárásról 140. §

²² 2013. évi XXXVI. törvény a választási eljárásról 144. § (1-2)

4. KRITIKUS KÉRDÉSEK

A kutatásom témájához kapcsolódnak kritikus kérdések, melyek közös jellemzője, hogy a szakmailag hozzáértő megkérdezettek sem szívesen válaszolnak ezekre vagy nem tudnak pontos választ adni. Négy kérdéskörbe csoportosítottam a kérdéseket: motiváció, tűréshatár, közmorál és a politikus személye.

Céлом a becsületsértés sértetti pozíciójában lévő közéleti szereplő helyzetének és megítélésének objektív, pártsemleges bemutatása. Ennek érdekében igyekeztem minél több politikai pártot és politikus személyt megkeresni, azonban nem mindenkitől kaptam visszajelzést. Az érintett személyek mellett fontosnak tartottam bemutatni a közéleti kommunikáció szakértőinek véleményét is.

A számos felkeresett politikus közül a következő személyektől kaptam visszajelzést és álltak rendelkezésemre a kutatás elkészítésében:

- Kovács Gergely
2014 óta a Magyar Kétfarkú Kutya Párt elnöke. 2019 óta képviselő a Budapest Főváros XII. kerület Hegyvidéki Önkormányzatban.
- Lombeczki Gábor
Eger Megyei Jogú Város Önkormányzatának önkormányzati képviselője. 2009. óta tagja a Fidesz politikai pártnak, 2010 óta tagja az egeri közgyűlésnek.
- Mirkóczki Ádám
2008. óta a Jobbik Magyarországért Mozgalom tagja, 2009-től a Jobbik Heves megyei alelnöke, majd elnöke. Szintén 2009-től a párt Egyházügyi Kabinetének elnöke. 2010-ben a Jobbik szóvivőjének nevezték ki²³. 2019. óta Eger Megyei Jogú Város polgármestere. Megválasztása után lemondott a Jobbik pártjában betöltött pozícióiról.
- A Momentum Mozgalom egyik egeri tagja, aki anonimitását kérte

A szakmai oldalt személyes interjúval Csépanyi Zsolt, az egeri Eszterházy Károly Egyetem Kommunikáció- és Médiatudomány tanszékének volt oktatója segítette, akinek szakterülete a közéleti kommunikáció.

Emellett közvéleménykutatást is végeztem a minél hitelesebb válaszok megtalálásának érdekében.

4.1. MOTIVÁCIÓ

A különböző politikusok és politikai pártok célja, hogy meggyőzzék a választópolgárokat arról, hogy rájuk érdemes szavazni, mert ők hazánk irányításában eredményesebben járnak el, mint a politikai ellenfeleik. A meggyőzésnek sok eszköze lehet, ebben az alfejezetben arra keresem a választ, hogy napjainkban a különböző politikai pártok és politikusok miért egymás becsmérlésével kívánják meggyőzni a választópolgárokat.

Az általam megkérdezettek mind egyetértettek abban, hogy mára szinte teljesen eltűnt a programközpontú kampány és a vitakultúra. Mirkóczki Ádám elmondása szerint tíz éven keresztül programközpontú kampányt folytatott és az ellenfelei által alkalmazott lejárató kampány mindig sikeresebb volt. Szerinte a vitakultúra csak a társadalom szűkebb rétegeit érdekli, a többi ember nem foglalkozik vele. Kiemelte, hogy a közélet teljesen elbulvárosodott, az már nem bír hírértékkel, ha valaki törvényjavaslatot nyújtott be. A negatív hír a hír és elősegíti a kampányt egy ellenség kiemelése – itt a Fidesz politikai kommunikációjában megjelenő Soros Györgyöt említette meg.

²³ <https://www.parlament.hu/documents/static/kepv/eletrajz/hu/m057.pdf> Megtekintés ideje: 2020.10.05.

A Momentum tagjának tapasztalatai alapján is hiányzik a vitakultúra a politikai életből. Szerinte a legtöbb ember nem érdeklődik a közügyek iránt, nem vesz részt ezek vitatásában és őket könnyebb a napjainkban zajló módon meggyőzni arról, melyik pártra adják le a szavazatukat. A politikai kampányokban pedig a közönség meggyőzése a cél, az ehhez megfelelő eszközt választják a politikusok és senki nem gondolkozik el azon, hogy ez a politikai kommunikáció nem normális. Véleménye szerint a kampányok célja a másik párt megsemmisítése, a politikus személyének karaktergyilkosság útján történő ellehetetlenítése és ma már az sem számít, hogy igaz-e a vád vagy sem.

Kovács Gergely szerint a sajtónak is nagy szerepe van abban, hogy a tartalmi politizálás szinte teljesen megszűnt. Az emberek nem akarnak hosszú cikkeket olvasni, csak a címeket és a képeket nézik, azok közül is a botrány, a negatív hír érdekli őket. A Magyar Kétfarkú Kutya Párt elnöke szerint a mai politikai kommunikációt az az elgondolás jellemzi, hogy azért szavazz egy pártra, mert a többit utálod, nem pedig azért, mert azt tartod jónak, amire szavazol. Kiemeli, hogy ezek a negatív kampányok a már elköteleződött embereknek szólnak.

Bár Lombeczki Gábor is egyetértett azzal, hogy a vitakultúra szinte teljesen kihalt, ő más okait látja ennek. Szerinte az egész negatív kommunikáció a politikai viccekből nőtte ki magát. Elmondta, hogy 2009-ben Oroján Sándor képviselő társával az egri közgyűlés elnökének, Sós Tamásnak állítottak ki bizonyítványt, melyben olyan eredmények szerepeltek, mint például: „Igazmondás – elégtelen”. A politikusok mindig meg akarták ugrani a kapott kifigurázás szintjét és ez ment át egy erőltetett negatív kampányba, ami áthatja napjaink közéleti vitáit.

Csepányi Zsolt elmondása alapján a pártok legfőbb motivációja a szavazatszerzés, az elmúlt évek pedig bebizonyították, hogy a negatív kampánnyal érhető ez el a legkönnyebben. Ő úgy gondolja, hogy ettől független a pártokat a legtöbb esetben nem a másik utálata készteti erre a kommunikációra, hanem az, hogy minél többen szavazzanak rájuk.

A jövőre való tekintettel érdemes átgondolni, hogy az a fiatal, aki ebben a politikai negatív kommunikációban nő fel, milyen módon fog részt venni a közéletben, ha politikusnak áll. A Momentum tagja szerint átveszi majd ezt a társadalmi mintát és ezt a fajta tisztességtelen politikai kommunikációt tartja majd helyesnek. Kovács Gergely szerint azért választja majd a most felnövő jövőbeli politikus ezt a közéleti stílust, mert a visszajelzések számítanak és az emberek erre reagálnak nem pedig a részletes, tájékoztató kampányra. Illetve, a politikusnak is kevesebb idejébe és erőfeszítésébe telik kifigurázni egy ellenfelét, mint például kidolgozni egy javaslatot az egészségügy fejlesztésére. A többi megkérdezett válasza azonban egyértelműen nemleges volt.

A motiváció kérdéskörében arról is beszélgettem az interjúalanyokkal, hogy a mindenkori kormányon lévő párt vagy a mindenkori ellenzékre jellemző inkább a tisztességtelen politikai kommunikáció alkalmazása. A kapott válaszokból arra derült fény, hogy nem igaz, hogy mindig az ellenzék szidalmazna erősebben, az arányok általában egyenlők, de van, hogy a kormánypárti politikusok megszólalásai, plakátjai sértőbbek.

Megoszló válaszokat kaptam azzal kapcsolatban, hogy bizonyos ideológiákat képviselő politikai csoportok, pártok jellemzője lehet-e jobban a sértő kommunikáció. Egyes megkérdezettek szerint igen, hiszen eltér a különböző politikai pártok vérmérséklete. Így Kovács Gergely szerint a Demokratikus Koalíció és a Momentum harciasabbak, mint a többi párt, az LMP pedig a legbékésebb. A többi megkérdezett szerint viszont nincsen ilyen jellegű eltérés.

Végül, fontos kérdés, hogy a különböző szidalmazások, sértő megfogalmazások milyen arányban célozzák a politikust és milyen arányban a pártját. A kapott válaszok alapján elmondható, hogy ez rendkívül eset és pártfüggő. Vannak olyan pártok, amiknek a tagjai nem olyan ismertek, így náluk a párt szidalmazásáról beszélhetünk. Sokszor azonban az által becsmérelik a pártot, hogy a politikus személyét veszik célba. Mirkóczki Ádám ennél a kérdésnél a Borkai-ügyet emelte ki. Borkai Zsolt Győr polgármestere. Korruptióval és egyéb bűncselekményekkel vádolták meg, illetve közzétettek róla egy videót, amelyben prostituáltak által nyújtott szolgáltatást vesz igénybe²⁴. Elismerte, hogy ő látható a videófelvételen, viszont tagadta, hogy luxus utazásait közpénzből finanszírozta volna. Ez a közéleti botrány a legutóbbi, 2019-es önkormányzati választások előtt történt, amin a híresztelések ellenére elindult és megnyerte a polgármesteri címet. A győzelme után azonban kilépett a Fidesz-KDNP-ből. Elmondása szerint nem akarta, hogy a történetek miatt a pártot és annak moralitását ítéljék meg hátrányosan.

4.2. TŰRÉSHATÁR

Az Alkotmánybíróság, a jogtudósok és a jogalkalmazói gyakorlat mellett én is arra kerestem a választ az interjúim során, hogy hol van a határ a közéleti szereplők becsületsértésének esetén és mit tehetnek, ha valaki a határon túlra merészkedik velük szemben.

A Momentumot képviselő interjúalanyom szerint azzal kapcsolatban, hogy meddig kell túrnie egy politikusnak, alapvető kérdés, hogy igaz-e amit állítottak róla vagy sem. Ha a vád igaz, akkor ne a megvádolt háborodjon fel, hanem vonuljon vissza a közélettől. Amennyiben viszont alaptalanul vádolják, akkor azt nem köteles eltűrni. Szerinte a politikusoknak is joguk van megvédeni magukat. Ezt arra az esetre is érti, amikor ködösítenek és kiragadnak a közéleti szereplő által elmondott beszéd kontextusból bizonyos szavakat, mondatokat, amik ilyen módon teljesen elvesztik az értelmüket és alkalmasak a választópolgárok manipulálására. Példaként a Gyurcsány Ferenc által elmondott öszödi beszédet emelte ki, amely elmondása szerint egy őszinte, pozitív beszéd, de a kiragadott mondatok mellett – „Végig hazudtuk az elmúlt másfél-két évet”, „Nem tudtok mondani olyan jelentős kormányzati intézkedést, amire büszkék lehetünk.” – az átlag magyar emberek fejében más kép él erről a beszédről.

Kovács Gergely is kizárólag a valótlan dolgokat tartja problémásnak. Neki csak az esik rosszul, ha valótlan dolgot közölnek róla tényként.

Mirkóczki Ádám szerint azért nehéz megmondani, hogy hol van a tűréshatár, mert a magyar bíróság teljesen következtelen. Idén adták át az Egert az M3-as autópályával összekötő M25-ös útszakaszt, amivel kapcsolatban még a tervezés és kivitelezés idején Lombeczki Gábor tényyszerűen földspekulációval vádolta őt meg, mely szerint azért akarja módosítani a nyomvonalat, hogy a Jobbikos társa földjén keresztül menjen, és így az kártalanításban részesüljön. Az egri polgármester szerint ennek ellenére a valóság az, hogy a párttárs földjét a megvalósult nyomvonal érinti, nem pedig az amelyik irányt ő szerette volna. A polgármester abban látja a következtetlenséget, hogy az Egri Törvényszék elsőfokon neki adott igazat, majd másodfokon a Debreceni Ítéltábla viszont Lombeczki Gábornak adott igazat és Mirkóczki Ádámot tűrésre kötelezte. A másodfok ítéletét a Kúria helybenhagyta.

Csépányi Zsolt a közlést megvalósító szempontjából válaszolt a kérdésre. Szakmai véleménye szerint a politikusok számára nincsen határ, vagy ha van is, ők mindig azt gondolják, hogy a határon belül vannak.

²⁴https://kmonitor.hu/adatbazis/cimkek/borkaiszexbotranya?gclid=CjwKCAjwiOv7BRBREiwAXHbv3BrOIBF0QgL0SP6MLvrsdxX86lOyJATajpf1yC3lYnLsc7b-54HB0CGKgQAvD_BwE Megtekintés ideje:2020.10.05.

Lombeczkai Gábor ugyanerre a kérdésre válaszolva nem hozta fel a polgármesterrel lezárt közös ügyét. Szerinte a mai gyakorlat az, hogy a közéleti szereplőnek mindent túrnie kell, véleményét azzal az érveléssel támasztotta alá, hogyha nem így lenne, akkor Orbán Viktor napi több száz pert is indíthatna a negatív és durva kritika alapján, amikben nap, mint nap részesül. Itt kiemelte, hogy az 1990-es évek elején még nem tartalmaztak a politikai viták ennyi durva megjegyzést, amik alkalmasak a becsületsértés tényállásának megvalósítására. Véleménye szerint, ha viszont a kijelentés igaz, és az adott személy valóban törvényt sértett, akkor le kell mondania. Továbbá, a tűréshatár problémakörénél hangsúlyozza, hogy az igazság egy szubjektív dolog, mert mindenkinek megvan a saját igaza és a legtöbb esetben nem lehet eldönteni, hogy kié a valóban igaz, mert mindkét félnek megvan a saját érvrendszere. Az egri Senator-ház ügyét emelte ki példaként. Az Egerben, a Dobó téren található Senator-Ház az önkormányzat vállalkozói vagyona, melyet Mirkóczki Ádám el kíván adni, a Fidesz-KDNP frakció viszont szeretné ezt megakadályozni. Lombeczkai Gábor szerint mindkét oldal érvelésének van igazságtartalma. A polgármester azzal indokolta az adásvételt, hogy Egernek a koronavírus járvány miatt szüksége van a gyors bevételre. A Fidesz képviselői azonban úgy gondolják, hogy a Senator-Ház Egernek egy olyan ikonikus épülete, amit nem lenne szabad eladni. Erre a példára alapozva mondta, hogy a politikai kultúrában nehéz eldönteni, hogy kinek van igaza.

18. kép: 2014-es országgyűlési választási plakát - Civil Összefogás Fórum
Kép forrása: <http://sikerado.hu/>

A 18. kép egy politikai plakátot ábrázol, melyen a politikusok úgy tartják maguk előtt a nevüket feltüntető táblát, mint a büntetőeljárás alá vont gyanúsított a rabosító táblát. Erre és más hasonló képekre gondolva tettem fel a kérdést az interjúk során, mely szerint fel lehet-e használni a politikus képmását akármilyen kontextusban, bármilyen tartalmú szöveg mellé. A válaszadók közül egyedül Mirkóczki Ádám indult ki a gyakorlatból és azt mondta, hogy fel lehet használni, sőt, fel is szokták használni. A többi megkérdezett azt mondta, hogy minden embernek joga van a tisztességhez, úgyhogy nem lehet akármilyen felhasználni a politikust ábrázoló képet. Lombeczkai Gábor kihangsúlyozta, hogy jogilag minden ember egyenlő, mindegy, hogy közéleti szereplő-e és a becsületében még szarkasztikus, morbid viccekkel sem lehet megsérteni, mert ami az egyik embernek vicc, az a másik számára rendkívül sértő is lehet.

A közéleti szereplők több jogi eszközzel is élhetnek, ha úgy érzik, hogy személyiségi jogukban megsértették őket, ilyen például a sajtóper vagy a közlést eszközölő személy beperlése. A kérdés inkább az, hogy ér-e bármit, hogy ők jogi eszközzel élnek. Napjainkban a negatív hír sokkal nagyobb hírértékkel bír, mint egy értékesleges vagy pozitív állítás, ennek megfelelően sokkal kevesebb emberhez juthat el a hír, hogy mégis valótlan tényeket állítottak egy politikusról, mint az állított tények. Az általam megkérdezett személyek mind úgy gondolták, hogy semmit nem ér, ha jogi eszközzel élnek ilyen esetben a politikusok. Csépanyi Zsolt hozzátette, hogy azért sem ér mert nem eléggé egzakt a jogszabályi környezet ahhoz, hogy a bírók felvállalják a döntést. Mirkóczki Ádám elmondta, hogy az M25-ös úttal kapcsolatos pert az igazságérzete miatt indította meg, de az eredmény tükrében, utólag úgy gondolja, hogy már nem tenné.

Annak ellenére, hogy mindegyik megkérdezett azt mondta, hogy nem ér semmit a jogi eszközzel való élés, mégis elő szokott fordulni. Ennek a gyakoriságáról érdeklődtem az interjúkban. Kovács Gergely csak valótlan állítás miatt indítana pert és szerintem ez attól függhet, hogy mekkora nyilvánosságot ér el az adott kijelentés. Ha kevés embert ér el, akkor egyáltalán nem érdemes, ha sokat, akkor igen. Tehát véleménye szerint a gyakoriság a nyilvánosságtól függ. A Momentum tagja megosztotta velem, hogy a pártja rendkívül gyakran indít pert. Lombeczki Gábor 10 éves önkormányzati képviselői pályafutása során idén indított először pert, ellene pedig egyszer indítottak, 2017-ben. Szerencsésnek tartja magát, mert a politikai beszéd kapcsán egyre több személyiségi jogot érintő pert indítanak, amiből neki mindig sikerül kimaradnia. Mirkóczki Ádám szerint kampányidőszakban elhangzottak miatt indul a legtöbb esetben per. A 2019-es önkormányzati választásokkor hat-hét sajtópert indított, majd utána személyiségi jogi pert. Elmondása szerint az egyiket azért indította, mert Orosz Lászlóné Lakatos Ibolya az egri laktanyánál tartott sajtótájékoztató keretében azt állította róla tényyszerűen, hogy migránsokat akar költöztetni a laktanyába, ezért ne szavazzanak rá. Mirkóczki Ádám sajtó helyreigazítási pert indított az információt leközlő egerhirek.hu ellen, majd beperelte a tényközlőt.

A személyiségi jogi perek egyik célja lehet, hogy a bíróság az alperest kötelezze a felperes felé történő bocsánatkérésére. Szerintem azonban sokkal fontosabb kérdés, hogy bírósági kötelezés nélkül milyen gyakran fordul elő a nyilvános felületen történő bocsánatkérés. Vagy egyértelműen nemleges választ kaptam vagy pedig azt mondták, hogy nem hallottak még ilyenről, de biztosan van. Emellett, mindegyik általam megkérdezett politikus azt mondta, hogy ő bocsánatot kérne bírósági kötelezés nélkül is abban az esetben, ha utólag kiderülne, hogy valótlan állított. Lombeczki Gábor ehhez hozzátette, hogy ő nem is mondana ilyet, mert nem ilyen a mentalitása. Csépanyi Zsolt felvetette, hogyha történik is ilyen, akkor az lehet, hogy egy tervezett stratégiai része, ami a politikai kommunikáció pontosan kijelölt medrében zajlik. A Momentum tagja pedig megjegyezte, hogy ez egy helytelen minta, azonban mintákat nem csak követni, hanem teremteni is lehet és a Momentum deklarált célja egy olyan politikai kultúra létrehozása, melyben bírósági kötelezés nélkül is sor kerül nyilvános bocsánatkérésre.

Polgári jog előadáson, Landi Balázs egyetemi docenstől hallottam először a 'felejtés joga' kifejezést, ami azt jelenti, hogy minden embernek joga kell, hogy legyen ahhoz, hogy elfelejtődjen a becsületsértésük alapját képező tény vagy vélemény. Csépanyi Zsolt szakvéleménye szerint annyi irányú politikai és nem politikai kommunikáció éri az embereket, hogy egy idő után nem is tudnak mindenre emlékezni. Mirkóczki Ádám és Kovács Gergely szerint ezt nagyon nehéz megítélni. A Momentum tagja és Lombeczki Gábor azonban ellentmondást nem tűrően úgy gondolja, hogy a politikus kapott egy mandátumot, amivel el kell számolnia és a felejtés jogával ők nem élhetnek. A tetteikért életük végéig vállalniuk kell a felelősséget.

4.3. KÖZMORÁL

Úgy gondolom, nem kizárólag a választópolgárok szavazatai irányítják a politikát, hanem a politika és a közélet is alakíthatja a választópolgárok hozzáállását és a közmorált. A közmorál minél pontosabb leképzése érdekében közvéleménykutatást folytattam, illetve a fejezet elején megnevezett személyeknek is tettem fel kérdéseket. A két kérdéssor nem egyezett meg. A közvéleménykutatás során az emberek benyomását, szubjektív meggyőződését és értékítéletét kutattam, ennek megfelelő kérdések felsorakoztatásával. Az interjúalanyok esetében pedig a szakmai rálátásra helyeztem a hangsúlyt, a közmorál kérdéskörének megvitatását ezen válaszok ismertetésével kezdem.

A közmorál problémakörének első kritikus kérdése, hogy milyen hatással van a közmorálra, hogy az állampolgárok nap, mint nap negatív, tisztességtelen plakátokkal és pártok között zajló megnyilvánulásokkal találkozhatnak. Lombeczki Gábor szerint idegesíti az embereket és azt a hatást kelti bennük, hogy egy politikus bármit megtehet. Pedig szerinte nincsen így, és egy politikusnak sokkal nagyobb felelőssége van azzal kapcsolatban, amit mond vagy tesz. Csépanyi Zsolt szerint ez a negatív politikai kommunikáció erősíti a társadalomban fennálló következmény nélküliséget és könnyen elérheti, hogy az állampolgárok úgy gondolják, hogyha a politikusoknak szabad valami, akkor nekik is. Kovács Gergely állítja, hogy ez a negativitás az egyik legnagyobb gond a mai politikai helyzet kapcsán. Mirkóczki Ádám kifejtette, hogy nagyon nagy a médiazaj, ami tele van kampányhazugságokkal, így az állampolgárok már nem figyelnek oda az igazán értékes dolgokra. A Momentum tagja a jelenleg fennálló negatív közmorált okolja az állampolgárok politikai érdeklődésének csökkenéséért.

Érdekes megvizsgálni a negatív politikai kommunikáció és a választásokon történő részvétel arányának összefüggését. A Momentum tagja volt egyedül, aki úgy vélte, hogy a több pozitív kommunikáció magasabb részvételi arányt eredményezne, sőt szerinte többen vennének részt szereplőként is a politikai életben. A többi megkérdezett egyértelműen azt felelte, hogy a nagyon indulatos kampány felhergeli a közvéleményt, ami miatt többen részt vesznek a szavazáson, mert az emberek így dühből szavaznak.

Mindegyik megkérdezett úgy gondolja, hogy sérti és felháborítja az állampolgárokat az, hogy az adófizetők pénzéből ócsárolják egymást a politikai pártok a plakátokon. Lombeczki Gábor emellett kiemelte, hogy csak abban az esetben beszélhetünk felháborodásról, ha az adott személy nem ért egyet a plakáttal, ha azonban egyetért, akkor még esetleg tetszik is neki. Szerinte ezt a hozzáállást a pártszimpátia befolyásolja. A Fidesz-KDNP frakció tagja azt is megjegyezte, hogy a Parlamentben lévő politikai pártok a jelentős állami támogatás mellett magánszemélyektől is kapnak juttatásokat, így a plakátok nem mindig vagy nem teljesen az adófizetők pénzéből kerülnek finanszírozásra. Amellett, hogy Mirkóczki Ádám szerint is sértő lehet az állampolgárokra nézve, szerinte tüntetniük kellene ellene és kialakítani egy tudatos választói magatartást, ami változáshoz vezethet. Úgy gondolja, az emberek elkönnyvelték magukban, hogy a politikusok úgyis hazudnak és ennél a szintnél jobban nem zavarja őket a negatív kommunikáció plakátokon történő térnyerése.

Minden kampányeszköz esetén megfigyelhető, hogy a társadalom mely rétegét, csoportját képes jobban befolyásolni. A válaszokból kitűnik, hogy az iskolázatlanokra, az alacsonyabb státuszú rétegekre és a nyugdíjas társadalomra van a legnagyobb hatással a negatív politikai kommunikáció, tehát azokra, akik nem követik napi szinten a közéleti vitákat, közügyeket és nem több információforrásból tájékozódnak.

19. kép: Az MSZP honlapjának egyik kezdőképe
Megtekintés ideje: 2020.09.17.

A szóban forgó megnyilvánulások, plakátok a rágalmak és becsületsértés mellett olyan állításokat is megfogalmaznak, melyek azt sugalmazzák, hogy egy adott vezető napjainkban diktatúrát vezet (19. kép). A kérdés, hogy sértő és lealacsonyító-e ez azokkal szemben, akiknek valóban meg kellett élni a diktatúrát a múlt században. Mirkóczki Ádám szerint sértő és ezt a kijelentést úgy kellene finomítani, hogy a döntés meghozatal diktatórikus jelleget hordoz. Csépanyi Zsolt szerint sértő a két élethelyzet összehasonlítása, azonban ezt csak az tudja így gondolni, aki élt a valódi diktatúrában. Lombeczki Gábor úgy gondolja, hogy ez a jelenlegi demokrácia szembeköppése és legfőképpen a nyugdíjasok számára lealacsonyító. A Momentum tagja szerint a jelenlegi megfogalmazásban sértő, mert nem lehet rendszereket összemosni, azonban véleménye szerint ez egy hibrid autoriter rendszer, ami megszállja a demokratikus intézményeket. Kiemelte, hogy a diktatúra és a demokrácia fogalmát is újra kell gondolni, mert mindkettő fejlődik és a régi terminusok ma már nem alkalmazhatók. Kovács Gergely egyetértett a kutatás elején megfogalmazott hipotézissel, de megjegyezte, hogy ma „diktatúrább” van, mint 2000 és 2010 között a sajtóval történő intézményesítés miatt, de szerinte ezt az emberek 95%-a nem érzi és nem is olyan jelentős, hogy érezni lehessen.

Az eddig ismertett válaszok azt mutatják, hogy hazánkban gyakran rossz megítélése van a túlzott negatív kampánynak. Érdeemes megvizsgálni a hazánkkal kapcsolatos külföldi vélekedést e tekintetben. Mindegyik általam megkérdezett személy kevés jelentőséget tulajdonított ennek a kérdésnek, szerintük külföldön nem követik figyelemmel ilyen részletesen a magyar politikát és politikai kommunikációt. Mirkóczki Ádám megjegyezte, hogy az Európai Unióban a tagállamok mindenkorai kormányainak képviselői vannak középpontban a politikai kommunikációjuk milyenségétől függetlenül. Szerinte egy ellenzéki országgyűlési képviselő nem tényező ilyen szempontból. Lombeczki Gábor vélekedése szerint az Európai Parlamentben negatív politikai kommunikáció terén nagyságrendileg rosszabb a stílus, mint Magyarországon. A Momentum tagja szerint azonban negatív megítélés övezi azt a magyar politikust, aki tisztességtelen módon nyilvánul meg, mert ez nem összeegyeztethető az Európai Unió értékrendjével.

A közvéleménykutatás céljával elkészített kérdőívet 180 fő töltötte ki. A demográfiai adatokat tekintve 114 nő és 66 férfi, 18 és 69 év között. A kitöltők végzettségére való tekintettel megfigyelhető érettségi, szakmunkás és felsőoktatásban szerzett bizonyítvánnyal rendelkező személy is.

Az első kérdés az volt, hogy mit gondol a kitöltő a tisztességtelen politikai plakátokról és megnyilvánulásokról. A *’tisztességtelen’* szó sok esetben eltérő jelentéssel bírhat az emberek számára, azonban szándékosan tettem fel ezt a nyitott kérdést, mert arra is kíváncsi voltam, hogy a kitöltők egyáltalán tisztességtelennek gondolják-e a napjainkban zajló politikai plakátokat és megnyilvánulásokat. Nem mindegyikük gondoltak tisztességtelennek, és más szempontból tekintett a kérdésre.

A kitöltők 11%-a nyilatkozott semlegesen vagy tartotta viccesnek a tisztességtelen politikai plakátokat és megnyilvánulásokat. *„Mindenki maga dönti el, hogy mivel és milyen módon kampányol”* írta az egyik kitöltő, más vélekedése: *„Én azt gondolom, hogy a politika része és mindenki, aki részt vesz benne, él vele.”* Valaki viszont egyszerűen viccesnek tartja ezeket: *„Amíg nem vesszük komolyan ezeket, addig számomra viccesek.”*

A 180 főből nyolc kitöltőt zavar a tisztességtelen, negatív politikai kommunikáció, de beletörődtek. *„Úgy gondolom, ma Magyarországon sajnos nem tehetjük szemponttá, hogy nem szavazunk olyanra, aki tisztességtelen politikai megnyilvánulásokat tesz, mert akkor nem tudnánk kire szavazni. Emellett én sajnálatosnak tartom, hogy ma nagyobb hangsúly van azon, hogy miért ne szavazzunk a másikra, mint azon, hogy az adott párt mit kínál/ígér a szavazóinak”* – fejtette ki véleményét az egyik kitöltő.

A kérdésekre válaszolók 77%-a, 139 fő negatív érzéseket táplál a politikában jelenlévő tisztességtelenség iránt, az ehhez vezető okaik azonban különböznek. Sokak szerint felháborító, manipulatív, túlzó, hamis, erkölcstelen és káros. Vannak, akik ez által a politikában csalódtak – *„Az egész politikai élet, annak résztvevőinek elhivatottsága megkérdőjeleződött bennem. Értem ezt az összes résztvevőre.”* Sokan azért nem tudnak vele azonosulni, mert úgy érzik, hogy a pártok ilyen módon átverik a választópolgárokat – *„Elítélem, mert nem mindenki látja, láthatja át, hogy melyik kormány mit csinál, és kifejezetten szomorú, ha bármelyik párt is ezt kihasználja, és félreinformálással, hazugsággal nyer magának szavazókat.”* Sok kitöltő a finanszírozással nincs megelégedve – *„Sajnálatosnak tartom, hogy az állampolgárok adójából fizetik.”*, *„Mélyen csalódott vagyok, hogy jelenleg itt tartunk. Véleményem szerint egyetemet végzett embereknek okosabbnak kellene lenniük. Nem egymás lejáratására kellene óriási összegeket költeni, bőven lenne olyan terület, amit abból az összegből fejleszteni lehetne. Gondolok itt például az egészségügyre, az oktatásra, és még sokáig lehetne sorolni.”*

A vallás is megjelent a válaszok között – *„Keresztény gondolkodáshoz nem méltó.”* Sokan azt hiányolják, hogy a pártok nem nyújtanak megfelelő tájékoztatást a saját programjukról – *„Sajnálatos, hogy a saját program kialakítása helyett sokkal fontosabb a másik bemocskolása, lehúzása.”* A sértett szempontja is említésre került – *„Úgy gondolom, hogy a politikai tisztességtelen megnyilvánulások negatív hangvétele, úgy mint a közemberek hétköznapi életében, egy felszínes képet ad a sértett félről, ami meggátolja a hasznos információk átadását, ehelyett csak gyűlöletet keltenek az emberekben és kétségeket ezzel szemben a valós, igaz adatok és tények háttérbe szorúlnak.”* Többen a színvonal esésére hívták fel a figyelmet – *„Amíg a politikai kommunikáció színvonala ilyen mélyen van, saját magunkat zárjuk el a valódi közügyek méltó megvitatásának lehetőségétől.”*

Sokak szerint a tisztességtelen megnyilvánulások bizonytalanságot keltenek. – *„Tisztességtelennek tartom, ha a másik mocskolásával próbál egy párt jobb színben feltűnni. Ugyanakkor zavar a bizonytalanság, mert egyrészt érzem, hogy túlzó az állítás, de sziklaszilárd tényekkel mégsem tudom védeni az álláspontomat. Talán ez a legkártékonyabb ezeknél a plakátoknál, hogy elültetik a fejekben, hogy mi van, ha mégis igaz, vagy ha csak egy része igaz? Senki sem szereti inkompetensnek érezni magát, ugyanakkor kásahegyen való átrágás kideríteni minden egyes állítás mögöttes tény-tartalmát.”* Volt, aki a régebbi korok magyar politikai életének színvonalát hiányolta. – *„Nyilván a véleménynyilvánítás szabadsága adott, azonban én nem támogatom az ilyesfajta politikai megnyilvánulásokat. Lehet valaki kormánypárti vagy ellenzéki, az egymás kölcsönös tisztelete és az a bizonyos gerinc meglehetne 2020-ban a politikai életben. Azért gondoljunk vissza, hogy milyen nívós volt a régi magyar politikai elit. Lenne miből meríteni a mai politikusoknak.”*

Végül, a kitöltők 7%-a (13 fő) pozitívan viszonyul a tisztességtelen politikai plakátokhoz és megnyilvánulásokhoz és helyesnek tartja őket. „Nem tartom őket tisztességtelennek, a valóságot mutatják be. Így legalább több emberhez is eljutnak a tények” vélekedett az egyik kitöltő. Ezt fokozta egy másik: „Tisztességtelen? Felőlem akár a pártok rohamosztagosai is összecsaphatnának az utcáskorokon, mint a régi szép időkben. Túlzottan hozzászokott a kultúránk a finomkodáshoz. Ne erőltessük tovább az amúgy is túlzottra duzzadt polkorrekt magatartást! Legyünk tisztességtelenek, mocskolódók, vérezzük össze a kezünket!”

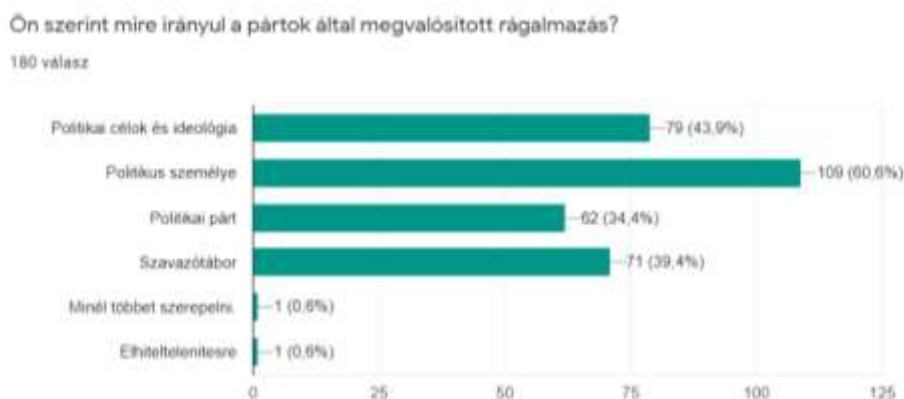
1. ábra: Szófelhő az első kérdésre adott válaszokban leggyakrabban előforduló szavakból
Kép forrása: Saját készítés, 2020.

Az 1. ábrán olvasható szavak is a kitöltők ellenérzésének dominanciáját közvetítik. A válaszadók több csoportba oszthatók, azonban a legtöbbjük elítéli a tisztességtelen politikai plakátokat és megnyilvánulásokat. Úgy gondolom, több kiemelésre méltó gondolat megjelent a válaszok között. Elsőként, valóban fontos átgondolni, hogy a régi magyar politikai elit – többek között Deák Ferenc, Kossuth Lajos, Széchenyi István – milyen kommunikációt alkalmaztak. Továbbá, sok kitöltőben felmerült a gondolat, hogy nehéz eligazodni a közéleti vitákban, főleg olyan személyek számára, akiknek nincs lehetőségük több forrásból tájékozódni és ezzel a pártok visszaélnék. Végül, több válaszadó elismerte, hogy a rágalmozott, sértett fél esetében akkor is tovább élnek az elítélő gondolatok az állampolgárok részéről, ha utóbb kiderül, hogy nem volt igaz vagy csak részben volt az.

Az 2. ábrán látható, hogy az első kérdésre adott válaszok arányaival megfelelően fontos a kitöltőknek, hogy a párt, amelyikre szavaznak, tisztességesen nyilatkozzon vetélytársairól.

2. ábra: A tisztességes politikai kommunikáció fontossága
Forrás: Saját kutatás, 2020.

3. ábra: Közvélekedés a pártok által megvalósított rágalmozás célpontjáról
Forrás: Saját kutatás, 2020.

A 3. ábrán látható, hogy a kérdőívet kitöltő személyek több mint fele gondolja úgy, hogy a rágalmozás a politikus személye ellen irányul. Úgy gondolom, ez a válasz egyenesen arányos a napjainkban megfigyelhető plakátokkal és megnyilvánulásokkal. A második helyen a politikai célok és ideológia áll. Véleményem szerint az lenne az ideális, ha a közéleti viták valóban a különböző ideológiák megvitatásáról szólnának. Elkésérítő azonban, hogy a kitöltők harmadik helyen értékelték a szavazótábort. Ezt többek között olyan esetek alapozhatták meg, amikor a pártok képviselői nyilvánosan nyilatkoznak negatívan, sőt sértően az ellenfelük támogatóiról. Így tett Bangóné Borbély Ildikó, az MSZP egyik országgyűlési képviselője, amikor az ATV műsorának házigazdái megkérdezték, hogy szerinte miért emelkedik folyamatosan a Fidesz támogatottsága, melyre azt felelte: „*Sok a patkány Magyarországon*”²⁵. Majd rögtön hozzátette, hogy mindenki úgy értelmezi ezt a választ, ahogy akarja. Úgy gondolom, hogy ez egy tisztességes, színvonalas közéleti vitában nem fordulhatna elő, még akkor sem, ha később a Facebook oldalán bocsánatot kért. Bár, elnézést kérő bejegyzésében is fenntartotta, hogy attól még patkányhelyzet van. A politikai párt annak ellenére szerepel a negyedik helyen, hogy a közéleti viták elvileg a pártok versengéséről szólnak. Két kitöltő egyéni választ adott, mely szerint a rágalmozás célja, hogy minél többet szerepeljen a rágalmozó párt, illetve hogy a rágalmozott fél hitelessége csökkenjen.

A válaszadók közül 165-en (91%) válaszoltak igennel arra a kérdésre, hogy szoktak-e szavazni. A többi 15 embertől kérdeztem, hogy mi az oka annak, hogy nem él a szavazati jogával. Heten azt válaszolták, hogy a tisztességtelen és becsmérlő politika miatt, öten főlétslegesnek tartják, kettő úgy gondolja, hogy nem ért eléggé a politikához ahhoz, hogy szavazni tudjon, egy pedig nem érdeklődik a közélet iránt.

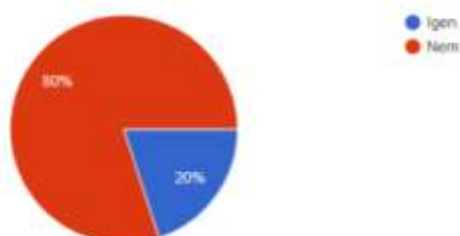
4. ábra: A negatív kritikák hatása a szavazatra
Forrás: Saját kutatás, 2020.

²⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=q1jIDQqJD8Y> Megtekintés ideje: 2020.10.07.

Annak ellenére, hogy a politikában közvetlenül érintett interjúalanyaim azt nyilatkozták, hogy a negatív politikai kommunikáció hatásos, a válaszadók 90%-a nem változtatta meg a véleményét annak tartalma alapján (4. ábra). Ez arra enged következtetni, hogy a különböző pártok által folytatott negatív kampány legfőbb hatása, hogy megerősíti a szavazótáborokat a döntésükben és abban, hogy valóban nem lenne jó az ellenfélre szavazni.

A 180 kitöltő 77%-a tartotta helytelennek, elítélendőnek és erkölcstelennek a tisztességtelen negatív politikai kommunikációt az első kérdésre adott válaszában. Ennek ellenére szinte elhanyagolható arányban (20 %) fordult elő, hogy nem szavaztak olyan pártra, aki az említett negatív kampányt alkalmazta (5. ábra). Ennek oka valószínűleg az lehet, hogy a szavazók az alkalmazott kommunikáció ellenére a párt tevékenységét tartják lényegesnek, ami mellett kisebb jelentőséget tulajdonítanak az alkalmazott közéleti módszereknek.

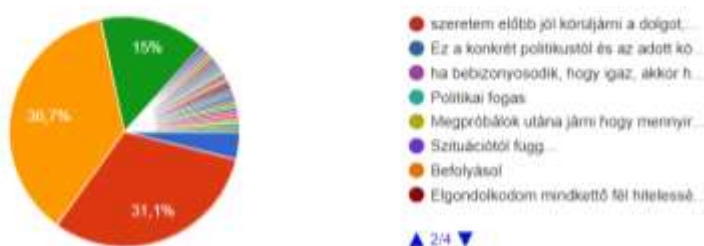
Visszavonta már szavazatát azért, mert a párt, akire szavazott volna, erkölcstelenül nyilatkozott egy másik pártról?
180 válasz

5. ábra: Szavazat visszavonása erkölcstelen kommunikáció miatt
Forrás: Saját kutatás, 2020.

Felmerül a kérdés, hogy a negatív kommunikáció mennyire sikeres a céljának elérésében, kevésbé hiteltelenné teszi-e a politikust az állampolgárok szemében. Ez azért is fontos kérdés, mert a sok rágalom kizökkenti a politikust és nem tud a munkájára koncentrálni – csak tagad és reagál.

Az Ön számára mennyire hiteles egy politikus, akit a különböző médiafelületeken rágalmaznak?
180 válasz

6. ábra: A rágalmazott politikus hitelessége
Forrás: Saját kutatás, 2020.

A vélemények három nagyobb csoportba oszthatók, a többi álláspont pedig rendkívül változó. A legtöbb kitöltő számára az válik hiteltelenné, aki rágalmaz. A kitöltők 31,1%-át (56 főt) nem befolyásolja a rágalmazás ilyen téren. A választ beküldők 15%-a (27 fő) számára ez megerősítést jelent a politikus hitelességében és úgy fogják fel a helyzetet, hogy az ellenfélnek nem volt más eszköze. 3,9% nyilatkozott úgy, hogy számára hiteltelenné válik az adott politikus, ez hét főt jelent (6. ábra).

Az egyéni véleményt megosztók által megfogalmazottak négy kategóriába sorolhatók. Többen utána néznek az információnak és ez alapján értékelik a rágalmozást. Sokaknak ilyen esetben mindkét fél hiteltelenné válik. Néhányan úgy nyilatkoztak, hogy csak akkor válik számukra hiteltelenné a politikus, hogyha kiderül, hogy a rágalmozásnak van valóságalapja. Végül, jelentek meg olyanok is, akik számára a politikus személyétől és a rágalmozás tárgyától függ ennek a kérdésnek a válasza. Emellett a legtöbb válasz tartalmazta, hogy ettől függetlenül, már a gondolataikban elültetésre került a vád.

A politikai pártok és a politikusok az ellenfelek rágalmozása mellett arra is hangsúlyt fektetnek, hogy saját magukat pozitív színben tüntessék fel.

21. kép: Lombeczki Gábor és az egri Fidesz-KDNP frakció fát ültet
Kép forrása: Lombeczki Gábor nyilvános Facebook oldala – megtekintés ideje: 2020.10.08.

Ahogy az interjúban több politikus is elmondta, az emberek többségét alapvető bizalmatlanság jellemzi a politikai pártok tagjai irányába. Ehhez kapcsolódva az általam készített kérdőív utolsó kérdése arra irányult, hogy a politikusokkal szembeni alapvető bizalmatlanság hatására egyes pozitív hírek a visszájukra fordulhatnak-e.

A politikusokkal szembeni alapvető bizalmatlanság hatására egyes pozitív hírek a visszájukra fordulhatnak, ellenérzést kelthetnek és képmutatóvá válhatnak Ön szerint?

180 válasz

7. ábra: A politikusok által közzétett pozitív hírek megítélése
Forrás: Saját kutatás, 2020.

A 7. ábra azt mutatja, hogy a válaszadók döntő többségében ellenérzést keltenek a pozitív hírek, míg mindössze csak 25% értékeli azokat a tartalmat közlő akaratának megfelelően. Néhány kitöltő egyéni megjegyzéssel válaszolt. Az ezekben kifejtettek szerint a kérdés több tényezőtől is függhet. Van, aki szerint elképzelhető, hogy a pozitív hír negatívként csapódik le a befogadónál, azonban szerinte „*ezt a begyökerezett felfogás és egyoldalúság okozza, nem maga a hír.*” Az egyik kitöltő szerint függ az egyén szubjektív vélekedésétől: „*Úgy gondolom, hogy ez minden emberben más érzetet kelt. Aki mindig bizalmatlan, abban kétséget fognak ejteni a pozitív és a negatív hírek is (rágalmazásokat is beleértve), viszont aki szubjektíve hisz egy politikusban, az számára a pozitív hír nem bizalmatlanságot, hanem megerősítést fog okozni.*” Végül, az egyik válaszadó szerint erre nehéz pontosan válaszolni: „*Inkább nem, mint igen, azonban a befogadók (szavazók, médiafogyasztók) harcias értelmelensége és a pozitív hírt elferdítő propagandisták (különösen, ha erős mediális jelenlétük van) hatása óriási tud lenni.*”

Az interjúk során is érdeklődtem a pozitív értékűnek szánt hírek negatív hatásáról és arról, hogy a politikusok hogy élik ezt meg. Lombeczki Gábor szerint ezek sokszor túljátszott szerepek, illetve, tapasztalatai szerint, ha egy politikus valami pozitívat csinál az visszatetszően hat az állampolgárok szemében, mert hátsószándékot vélnek felfedezni a cselekedetben. Elmondása szerint ő számolt azzal, hogy negatív hírként fog leképződni a hír, hogy fát ültetett, azok esetében, akik nem szeretik őt. Kovács Gergely elmondta, hogy a hírek népszerűségét és hatását mérik, és ha a többség negatívan gondolna a pozitív hírekre, akkor nem élnének a politikusok ezzel az eszközzel. Szerinte, ha mégis negatívnak gondolják az állampolgárok, az azért van, mert az adott közéleti szereplő olyan tevékenységet végez, ami nem az ő dolga és sokkal jobban tudna azzal segíteni, ha a hatalmát használná arra, hogy az adott ügyért tegyen. Példának Karácsony Gergelyt említette, aki szemetet szedett a fővárosban, de sokkal hatékonyabb segítség lett volna, hogyha megszervez egy szemétszedést és kötelez több személyt a részvételre. Mirkóczki Ádám szerint negatívan nem jelenhet meg a pozitív hír, esetleg csak nem veszik komolyan az emberek vagy pedig elsikkad a több hír között. A Momentumot képviselő interjúalanyom ezzel ellentétben úgy gondolja, hogy ezek a pozitív hírek valójában negativitást és ellenszenvet sugároznak, mert egy politikusnak nem az a dolga, hogy például homokot lapátoljon egy óvodában. Szerinte erkölcstelen dolog gyerekeket bevonni a kampányba. Továbbá, jogosnak érzi, hogy az állampolgárok rögtön a hátsószándékot látják meg az ilyen jellegű hírek esetén, mert vélekedése szerint az elmúlt 30 év politikai teljesítménye a politikusi szakmát diszkvalifikálta.

4.4. A POLITIKUS SZEMÉLYE

Tapasztalataim és a kérdőívet kitöltők szerint is a politikus személye ellen irányul napjainkban leginkább a negatív kommunikáció, melynek sok esetben része a rágalmazás és a becsületsértés. Emiatt rendkívül fontosnak tartottam, hogy az interjúk során kérdéseket tegyek fel ezzel a kérdéskörrel kapcsolatban.

Legelőször, azt kívántam vizsgálni, hogy milyen hatással van a politikusok munkájára, munkamoráljára és motivációjára az, hogyha ilyen módon beszélnek róluk nyilvánosan. Mirkóczki Ádám úgy nyilatkozott, hogy ez bosszantó számára, de egy idő után immunissá válik, azonban – több mint tíz éve tartó politikai karriere ellenére – teljes mértékben soha nem tudja megszokni, hogy hazugságokat terjesztenek róla. Kovács Gergely, a Magyar Kétfarkú Kutya Párt elnöke saját nevében nem szólt, de elmondta, hogy szerinte ez felidegesíti és rágalmazásra készteti a politikusokat, mellyel egy spirál helyzet alakul ki.

Továbbá, szerinte a gyakorlatban is megfigyelhető, hogy a politikusok egy idő után már csak a pártot támogató sajtónak nyilatkoznak. A Momentum tagja azt emelte ki, hogy nem csak az a kérdés, hogy mit mondanak, hanem az is, hogy kimondja. Lombeczki Gábor szerint a becsméréssel nem kell foglalkozni, mert az felőrli az ember személyiségét, ha politikus, ha nem. Emellett fontosnak tartja, hogy a negatív megjegyzésekkel foglalkozni kell és átgondolni, hogy mit tanulhat a kritikából, aminek köszönhetően pozitív irányba fejlődhet. Csépanyi Zsolt ezzel az utóbbi gondolatmenettel nem ért egyet, szerinte egy politikust Magyarországon sosem ösztönözhet arra a negatív politikai kommunikáció, hogy tevékenyebb legyen, de szerinte ez nem is gond, mert nem ez a negatív politikai kommunikáció célja.

A politikai tevékenységet végzőket kérdeztem arról, hogy milyen hatással van az őket célzó negatív politikai kommunikáció, becsmérés és rágalmazás a magánéletükre, családjaikra, ismerőseikre a mindennapokban. A Momentum tagja kettős szituációként jellemzi, amit tapasztal. Egyrészt, büszke a tevékenységére, ami szerinte a közvetlen környezetében is tiszteletet vált ki. Másrészt azonban ellehetetlenítést is tapasztal és nehéz a szülővárosában munkát találnia. Előfordult vele, hogy az egri közgyűlésen felolvasta az egyik képviselő a Facebook bejegyzését, olyan módon, hogy bizonyos részeket kihagyott és így a Momentum nekem interjút adó tagját hamis színben tüntette fel. Mirkóczki Ádám elmondta, hogy az őt ért rágalmak a családját is érintik, és gyakran előfordul, hogy a családtagjait, ismerőseit kérdezik, hogy valósak-e a vele kapcsolatos állítások. Továbbá, említette Vona Gábor esetét, akinek a fiát rendkívül megrázta, hogy az egész ország arról beszélt, hogy az édesapja homoszexuális. A kisfiú a mai napig pszichológushoz jár emiatt. Lombeczki Gábor az interjúban úgy nyilatkozott, hogy az ő ismerőseit, családtagjait általában nem éri emiatt kellemetlenség, de amikor választási csalással vádolták meg, akkor sokan kérdezték a családtagjait, ismerőseit is az ügyel kapcsolatban.

Kovács Gergely szerencsésnek gondolja magát, mert az ő magánéletére és családjára egyáltalán nincs hatással az őt célzó negatív kommunikáció és rágalmazás, mert már megszokták. Egy példát azonban említett. Juhász Péter esetét, aki Kovács Gergely szerint a párkapcsolatát és a jó hírnevét veszítette el az őt ért karaktergyilkosságnak köszönhetően. Többek között az Origo internetes hírportál írt arról, hogy Juhász Péter kapcsolatot ápol Portik Tamással²⁶, akit emberölésért jogerősen elítéltek és több más bűncselekménnyel is összefüggésbe hozható. Emellett az említett hírportál azt is tényyszerűen állította, hogy Juhász Péter „Összeverte három gyereke édesanyját”²⁷. Később, a Magyar Narancs megírta²⁸ és a politikus is közzétette a közösségi médiában, hogy megnyerte az Origo elleni pert, amit az említett cikkek miatt indított. Ez utóbbi azonban már sokkal kevesebb embert érdekelhetett.

A következő fontos kérdés az, hogyan élik meg a politikusok, hogy nem tudnak az ellen tenni, hogy rágalmazzák őket és a közéleti vitához nem méltó módon viselkednek velük a közügyekkel kapcsolatban. Többek között olyan esetekre gondolok, mint amikor Hadrázy Ákos, független országgyűlési képviselő különböző feliratokat tartott Orbán Viktor elé, miközben ő a pulpituson tartotta a napirendi pontok előtti beszédét²⁹. Az országgyűlési képviselő olyan táblákat tartott fel, melyre egyéb feliratok mellett az volt írva, hogy „*Muszáj hazudnia, mert túl sokat lopott*”, vagy „*Stop propaganda. Stop korrupció.*”

²⁶ <https://www.origo.hu/itthon/20160912-politikusok-juhasz-peterrol-video.html> Megtekintés ideje: 2020.10.08.

²⁷ <https://www.origo.hu/itthon/20180210-osszeverte-harom-gyereke-edesanyjat-egykori-elettarsat-juhasz-peter.html> Megtekintés ideje: 2020.10.08.

²⁸ <https://magyarnarancs.hu/belpol/juhasz-peter-pert-nyert-az-origo-ellen-111481> Megtekintés ideje: 2020.10.08.

²⁹ https://index.hu/belfold/2019/10/21/parlament_orszaggyules_borkai_zsolt_ellenzok_orban_viktor_paks_oroszorszag_napirend_elotti_interpellacio/ Megtekintés ideje: 2020.10.05.

Mirkóczki Ádám általános vélekedése erről a kérdésről az, hogy el kell fogadni, hogyha az ember a legjobbat csinálja, akkor is szidalmazták, mert vannak különböző politikai székértáborok. Szerinte beleőrül az, aki ezt nem tudja helyre tenni magában. A Momentum egri tagját ez nem érdekli. Néha rosszul esik neki az igazságtalan támadás, de tudja, hogy nem igaz. Sőt, esetenként még meg is erősítik abban, hogy jó úton halad. Lombeczki Gábor elfogadja, hogy a politikusi lét ezzel jár, illetve azt, hogy egy embernek lehet negatív véleménye a másiról. Véleménye szerint egyébként is megfigyelhető tendencia az, hogyha valakinek sértettsége van, akkor azt a politikusokra vetíti ki. Csépanyi Zsolt szakvéleménye is hasonló vonalon mozog. Szerinte a politikusok tisztában vannak vele, hogy ellentétes politikai érdekek osztják fel a társadalmat és a politikusok nem érzik magukat megbántva azért, ha negatívan ítélik meg a tevékenységüket. Minden oldal képvisel bizonyos értékeket és állásfoglalásokat, amik sértik a másik közösség morálját.

A leírtak után már csak az a kérdés, hogyan tudja a nevét, személyét tisztára mosni egy politikus. Csépanyi Zsolt szakvéleményében kifejtette, hogy ilyen esetben érdemes a valóst és a valótlan kettéválasztani. Ha valós hibát követett el egy politikus és elismeri, akkor az megoldás lehet, azonban ha valótlanul vádolják, akkor nincs mit elismerni és nehezebben szabadul a közvélemény okozta terhektől. Kovács Gergely úgy gondolja, itt sérül a demokrácia, mert tapasztalatai alapján egy mindenkori ellenzéki politikusnak nincsen annyi lehetősége tisztázni az őt ért vádakokat, mint egy mindenkori kormánytagnak. A Momentum egri tagja szerint, ha 'tisztára mosásról' van szó, akkor a politikusról kiderült, hogy valamilyen bűncselekményt valóban elkövetett, ilyenkor vissza kell vonulnia a közélettől. Abban az esetben viszont, ha nem igazak a vádak, akkor nincsen mit tisztára mosni és kétszeres erővel kell küzdeni, tisztességesnek és következetesnek kell lenni.

Mirkóczki Ádám is úgy véli, hogy ilyen esetben az a megoldás, hogy még tisztességesebben kell dolgozni. Lombeczki Gábor véleménye megegyezik az egri polgármester és a Momentum tagjának álláspontjával. Szerinte is munkával, eredmények felmutatásával és stílusváltással lehet elérni, hogy a közvélemény újra pozitív szemmel tekintsen az adott politikusra. Kovács Gergellyel összhangban hozzátette, hogy az ellenzék tagjaként nehezebb az emberek fejében kialakult képet befolyásolni, mint a kormánypárt tagjaként. Véleményét alátámasztó példaként Lázár Jánost említette. Lombeczki Gábor tapasztalatai szerint Lázár János nem volt szimpatikus az állampolgárok számára, amikor Hódmezővásárhely polgármestere volt, sem pedig amikor államtitkárként tevékenykedett, még a „Lézer Johnny” gúnynevet is ráaggatták. Később azonban, amikor a Kormányinfót vezette, változtatott a kommunikációs stílusán, mindenre intelligensen, felépített érvekkel válaszolt és az emberek fejében a róla alkotott kép elkezdett pozitív irányba változni. Lombeczki Gábor szintén példaként említette Szijjártó Pétert is, akit elmondása szerint nem kedveltek a magyar állampolgárok abban az időben, amikor a Fidelitas elnöke volt, de jelenleg külgazdasági és külügyminiszterként sokkal pozitívabban gondolnak rá. Emellett mindegyik megkérdezett elmondta, hogy a perindítás is egy eszköz lehet ilyen esetekben.

Végül, utolsó kérdésként fontos megvizsgálni, hogy mennyire mosódik össze a politikus személye a politikai párttal. A válaszok arra mutatnak, hogy ez nagymértékben függ attól, hogy mennyire kötődik egy személyhez a párt. Azonban, általában a pártvezetők, miniszterelnökök jelöltek és miniszterek neve teljesen összeforr a pártéval, mert ezek az emberek karizmatikusak és ők adják a párt irányvonalát. Ha az állampolgárok szeretik ezt a személyt, akkor kedvelni fogják a pártot is és vice versa.

5. SZEMÉLYISÉGI JOGOK MEGSÉRTÉSE A GYAKORLATBAN

2020. januárjában Mirkóczki Ádám, Eger polgármestere választási csalással vádolta meg a Fidesz-KDNP egri frakció képviselőit a közgyűlésen és az utána következő sajtótájékoztatón. A történéssel kapcsolatban volt lehetőségem személyesen beszélni Lombeczki Gábor képviselővel és Mirkóczki Ádámmal, illetve részt vettem az ügy első tárgyalásán, 2020. október elsején.

Lombeczki Gábor (felperes) elmondása szerint a 2019. évi önkormányzati választások után a polgármester úgy alakította ki a közgyűlés rendjét, hogy a frakciók csak a napirendi pontokhoz szólhassanak hozzá. Majd folytatván, elmondta nekem, hogy az idei januári közgyűlésen Mirkóczki Ádám már papírokat lobogtatva ment be a közgyűlésbe és választási csalással vádolta a Fidesz-KDNP frakció tagjait, felszólítva őket, hogy adják vissza a mandátumukat, mert nem méltók arra, hogy képviselőnek szólítsa őket bárki. Ez a napirendi pontok megvitatása előtt történt, ezért az érintetteknek nem volt lehetősége reagálni az őket ért vádakra. Majd pedig a közgyűlést követő sajtótájékoztatón is tényként állította ezt a Fidesz-KDNP frakció tagjairól.

A közgyűlésen elhangzott kijelentésekkel kapcsolatban két per indult az egri polgármester ellen, mindkettőnek januárban volt a perfelvétele. Az egyiket Oroján Sándor egri önkormányzati képviselő indította, a másikat pedig Lombeczki Gábor és társai: Orosz Lászlóné Lakatos Ibolya, Juhász Sándor és Bódi Zsolt. A kutatásom szerves részét az a személyiségi jog megsértése miatt indított per képezi, melyben Lombeczki Gábor és társai a felperesek.

Lombeczki Gábor elmondta, hogy azért indított pert, mert törvénysértéssel vádolták meg nagy nyilvánosság előtt és ez szerinte egy regnáló polgármestertől sem tűrhető el, hiszen az ártatlanság védelme mindenkit megillet, a politikusokat is. A képviselő azt mondta, hogy a rendőrség lefolytatta a szükséges eljárást és megállapította, hogy nem történt választási csalás, tehát a polgármester valótlan állított.

Mirkóczki Ádám (alperes) elmondása szerint januárban, az alpolgármesteri irodában talált lefénymásolt 2014-es ajánlóíveket, melyek azt mutatják, hogy a Fidesz-KDNP akkor választási csalással győzött. Az iratokon Rázsi Botond, akkori egri alpolgármester és Nyitrai Zsolt, országgyűlési képviselő neve szerepel. Erre alapozta a vádját Mirkóczki Ádám. Továbbá, az interjú során kifejtette, hogy elismeri, hogy az elhangzottakat állította a közgyűlésen, de a mai napig megtenné ugyanezt.

A TÁRGYALÁS

A tárgyalás helye: Egri Törvényszék

Ügy száma: 12.P.20.035/2020/17.

A tárgyalás időpontja: 2020. 10. 01.

Az ügyben a jó hírnévhez való jog és a közéleti vitában fennálló véleménynyilvánítás szabadsága állnak szemben egymással. A felperesek nem vitatják, hogy közéleti szereplők és azt sem, hogy ilyen minőségükben több tűrésére kötelezettek, mint a magánszemélyek.

A megállapított tényállás lényege a következő: Mirkóczki Ádám, Eger polgármestere 2020. január 20. napján a Btk. 350. § és 219. § szerinti bűncselekmények elkövetésével vádolta meg a Fidesz-KDNP frakcióját. Többek között a következőket fogalmazta meg a napirendi pontok megvitatása előtt. *„Önök törvénytelen csalók.”* Közben a mondataiban az egyes és többes számot változtatgatta. *„Képviselő úr, én annyira nem mosolyognék az ön helyében, mert amit itt tartok a kezemben, az 3 év letöltendő.”* *„Képviselő úr, én elhiszem, hogy rossz, hogyha egy törvényteleniséget lelepleznek és ennek a törvényteleniségnek részese volt.”*

Az említett Btk. szakaszok a következő deliktumok realizálását rendelik büntetni:

*A választás, népszavazás és európai polgári kezdeményezés rendje elleni
bűncselekmény 350. §*

- (1) *Aki a választási eljárásról szóló törvény vagy a népszavazás kezdeményezéséről, az európai polgári kezdeményezésről, valamint a népszavazási eljárásról szóló törvény hatálya alá tartozó választás, népszavazás és európai polgári kezdeményezés során*
- a) a jelölési eljárás szabályait megszegve erőszakkal, fenyegetéssel, megfélemlítéssel vagy anyagi juttatással szerez ajánlást,*
 - b) népszavazás vagy európai polgári kezdeményezés indítványozása érdekében erőszakkal, fenyegetéssel, megfélemlítéssel vagy anyagi juttatással szerez aláírást,*
 - c) jogosultság nélkül szavaz,*
 - d) jogosulatlanul aláír, hamis adatokat tüntet fel,*
 - e) arra jogosultat a választásban, a népszavazásban, a népszavazási vagy az európai polgári kezdeményezésben akadályoz, vagy erőszakkal, fenyegetéssel, megfélemlítéssel, vagy anyagi juttatással befolyásolni törekszik,*
 - f) megsérti a választás vagy a népszavazás titkosságát,*
 - g) meghamisítja a választás, a népszavazás, a népszavazási vagy az európai polgári kezdeményezés eredményét,*
 - h) a jelölési eljárás során az ajánlásáért, illetve a népszavazás kezdeményezése vagy európai polgári kezdeményezés indítványozása során az aláírásáért anyagi juttatást fogad el,*
 - i) szavazatát anyagi juttatás nyújtásától teszi függővé, és erre tekintettel anyagi juttatást fogad el,*
- büntettet követ el és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*

Személyes adattal visszaélés 219. §

- (1) *Aki a személyes adatok védelméről vagy kezeléséről szóló törvényi vagy az Európai Unió kötelező jogi aktusában meghatározott rendelkezések megszegésével haszonszerzési célból vagy jelentős érdeksérelmet okozva*
- a) jogosulatlanul vagy a céltól eltérően személyes adatot kezel, vagy*
 - b) az adatok biztonságát szolgáló intézkedést elmulasztja,*
- vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*
- (2) *Az (1) bekezdés szerint büntetendő az is, aki a személyes adatok védelméről vagy kezeléséről szóló törvényi vagy az Európai Unió kötelező jogi aktusában meghatározott rendelkezések megszegésével az érintett hozzáféréshez való jogának gyakorlása érdekében szükséges tájékoztatására vonatkozó kötelezettségének nem tesz eleget, és ezzel más vagy mások érdekeit jelentősen sérti.*
- (3) *A büntetés két évig terjedő szabadságvesztés, ha a személyes adattal visszaélést különleges adatra vagy bűnügyi személyes adatra követik el.*
- (4) *A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha személyes adattal visszaélést hivatalos személyként vagy köz megbízatás felhasználásával követik el.*

Bizonyítási eszköz a közgyűlésen készült kép- és hangfelvétel. Ez az Oroján Sándor által indított per aznapi tárgyalásán került megtekintésre, ami után az alperes kifejtette álláspontját. Ezen per eljárási anyaga a kutatásomban részletezett per anyagát is képezi.

Az alperes a következőpp nyilatkozott. Nem vitatja azt, hogy ezeket a kijelentéseket tette volna és elmondta, hogy *„Részemről ez valós tényeken nyugvó politikai állítás, amit a felek közéleti szereplőként tűrni kötelesek.”* Kifejtette, hogy egyértelmű bizonyítékai vannak, amiket csak azért nem csatolt, mert jelenleg a nyomozóhatóságnál vannak. Az álláspontját bizonyító 2014-es és korábbi évekbeli okiratok elmondása szerint *„egy Fideszes alpolgármester irodájában, egy Fideszes országgyűlési képviselő lefénymásolt ajánlóívei voltak.”* Ezeket a 2020. januárjában zajló iratselejtezéskor találták, ezeken Rázi Botond – volt egri alpolgármester – és Nyitrai Zsolt – országgyűlési képviselő – neve szerepelt, illetve a Fidesz-KDNP logója. Ezekre a dokumentumokra alapozva gondolja úgy az alperes, hogy a Fidesz több éve választási csalással él és 2019. októberében is így tett.

Továbbá, a tárgyalás során az alperes és ügyvédje analógiával élt felszólalásakor. A kutatásom korábbi fejezetében is említett 2017-es ügyre hivatkoztak, mely az M25-ös út építésével kapcsolatos. Felhívták a jelenlevők figyelmét arra, hogy a Kúria helyben hagyta a másodfokú ítéletet, mely szerint Lombeczki Gábor szavai közéleti vitában hangoztak el, csak minimális ténybeli tartalmuk volt és az elhangzott szavakhoz – *„földspekuláció”, „maffiózó”, „sarcól”* – az átlagember nem bűncselekmény elkövetését társítja. Mirkóczki Ádám és ügyvédje úgy gondolja, hogy ezek a feltételek jelen esetben is fenn állnak.

A felperesek és ügyvédjük szerint az egyetlen bizonyítási eszköz, amit az alperes fel tud mutatni, és amire hivatkozik, az a 2014. évi választással kapcsolatos ajánlóíveket tartalmazó dosszié. Ezeket azonban nem láthatták és nincsen becsatolva az ügghöz bizonyítékként sem, pedig véleményük szerint lehetőség van iratigénylésre bírósági tárgyalásra hivatkozva. Jelenleg nincs bizonyíték, ami tanúsítaná, hogy 2019. október-novemberben az átadáskor ott voltak ezek a bizonyítékok és az alperest terheli a bizonyítás. Továbbá, vitatják, hogy az okiratok nem a fellelt állapotban lettek átadva a rendőrségnek, – ahogy a tanú is látta őket – hanem két rendezett mappában.

Miután az aznapi korábbi tárgyaláson felszólalt az alperes és az ennek a pernek is az anyagát képezi, a tárgyalás, amin én voltam a felperesek álláspontjának bemutatásáról szólt. A bíró kérte, hogy szubjektívan mondják el, mit éltek át a közgyűlésen és ez hogy érintette őket.

Az I. rendű felperes Juhász Ádám, aki a Fidesz-KDNP támogatásával került be, de nem tagja egyik pártnak sem. Az önkormányzati választásokon 630 szavazatot kapott, szoros küzdelemben. A szavazást megelőző időszakról így nyilatkozott: *„Én szabályosan kampányoltam, az ajánlóíveket, amelyek erre a választásra vonatkoznak, én vettem fel. Kilenc darabot adtam le, egyet megsemmisítettem.”* Kiemelte, hogy az okiratok 2014-ből és egy-két korábbi évből származnak, azonban ő ekkor még nem volt közéleti szereplő. 2010 és 2014 között Budapesten folytatott egyetemi tanulmányokat, illetve az Európai Unió által finanszírozott ösztöndíj segítségével külföldön is volt lehetősége tanulni. Továbbá, 2014-ben nem volt semmilyen kapcsolata a politikával. Elmondta, hogy személyesen részt vett a közgyűlésen. Az alperes papírokat lobogtatott, amiket ők a távolból nem láttak, illetve *„Képviselő Urak és Képviselő Asszony”* megszólítással az ő frakciójuk felé mutatott és felszólította őket, hogy adják vissza a mandátumukat, majd pedig takarodjanak az egri közéletből. Tudja, hogy tűrnie kell egy bizonyos határig, ami a közgyűlések során elő is fordul, azonban most bűncselekmény elkövetésével hozták összefüggésbe. Megosztotta, hogy *„nem kellemes így sétálni az utcán és találkozni a választópolgárokkal.”* Továbbá, azért is volt sértő ez számára, mert borászként Eger hírnevét külföldön és belföldön is öregbíti és úgy gondolja, sokat tesz a város érdekében.

Lombeczkai Gábor, II. rendű felperes 2009. óta a Fidesz, 2010. óta az egri közgyűlés tagja. Elmondta, hogy a közgyűlés elején a napirendi pontok előtt az alperes beszédet mondott, azonban ő nem tudott reagálni az ebben elhangzott vádakra, ezért nem alakult ki politikai vita. Így nyilatkozott: *„Nem tudtam magam megvédeni a közgyűlésen. Emiatt sokan megkerestek, sőt a családomat is.”* Ő az említett okiratot nem látta, az alperes nem mutatta meg a közgyűlésen a papírokat. Emellett, amikor a napirendi pontokhoz akart hozzászólni, az alperes közölte vele, hogy nem kérdezhet, mert nincs joga hozzá. Véleménye szerint ezzel utalt vissza a napirendi pontok előtti felszólalására. Mirkóczki Ádám azt válaszolta erre, hogy *„nem a közlés egésze, csak részei vonatkoztathatók Lombeczkai Gáborra.”* Azonban a felperesek ügyvédje szerint a szöveg logikailag jogi egységet képez.

Orosz Lászlóné Lakatos Ibolya, III. rendű felperes a vallomását a következőképpen kezdte: *„Én vagyok a legrégebbi tagja az egri közgyűlésnek és már 13 éve vagyok önkormányzati képviselő.”* Őt többek között ezért is sértette a róla állított tény. A *„Képviselő Asszony”* megszólítás miatt érzi úgy, hogy neki szólt a rágalom, mert az alperes a Fidesz-KDNP frakciójára mutatott, és ott ő az egyetlen hölgy képviselő. Úgy gondolja, hogy konkrét bűncselekmény elkövetésével vádolta meg őt az alperes. Továbbá, sérelmezi azt, amikor az alperes azt mondta, hogy takarodjon a közgyűlésből és az egri közéletből. Véleménye szerint sem közszereplőként, sem magánszemélyként nem köteles elviselni azt, hogy valaki azt mondja neki, hogy „takarodjon.” Illetve, ez a női mivoltában is sértette őt. Végül, így fejezte be a közlését: *„Engem az alperes csúnya szóval illetett és konkrét bűncselekménnyel vádolt meg.”*

Bódi Zsolt IV. rendű felperes egyik említett politikai pártnak sem tagja. 2019-től önkormányzati képviselő a megyeszékhelyen, Felnémten választották meg. Emiatt is rendkívül sértő számára a vád, hiszen az Felnémten, Almárban és a Berva völgyben élők adataival való visszaélést foglalja magában. Ő az ezt alátámasztó papírokat saját szemével nem látta. *„Én a közgyűlésben tisztelettel szoktam megszólalni”* mondta és kifogásolta a szavakat, amelyeket az alperes intézett irányába és társai felé. *„A lakóhelyemen ért kérdések, kritikák a társadalmi következménye”* fejtette ki, majd hozzátette: *„a vádak miatt magyarázkodásra kényszerültem.”* A legnagyobb sérelmét így fogalmazta meg: *„Azért is sérelmes számomra az alperesi közlés, mert több civilszervezetnek tagja vagyok és a tagjaik is kérdezgettek erről, ami miatt magyarázkodásra kényszerültem.”*

A felperesek meghallgatása után, a tárgyalás végén a bíró ismételten felhívta a perben résztvevők figyelmét arra, hogy lehetőség van a per szüneteltetésére, amíg az Oroján Sándor által indított perben nem születik ítélet. Illetve, említette az egyezségkötés opcióját is. Sem a felperesek, sem az alperes nem kívánt egyik lehetőséggel sem élni, ezért a bíró kitűzte a következő folytatólagos érdemi tárgyalás időpontját 2020. november 10. napjára.

Ez azt jelenti, hogy a kutatásom beküldésekor még folyamatban van az ügy, így nincs végleges bírósági határozat, amit be tudnék mutatni. A tárgyaláson elhangzottak alapján a felek számítanak másodfokú tárgyalásra és a Kúria elé is kívánják vinni az ügyüket. A felperesek azt kívánják elérni, hogy a bíróság kötelezze az alperest arra, hogy bocsánatot kérjen tőlük.

6. KONKLÚZIÓ

Határozottan megfigyelhető egy irányváltás a politikai plakátokban. Kezdetben művészeti értékkel bírtak, jelentős művészek készítették őket, mára már azonban senki nem foglalkozik azzal, hogy ki készítette az adott óriásplakátot. Emellett a közölni kívánt jelentéstartalom is átalakult. Kezdetben az ideológiát hirdették vagy épp fejezték ki az ellenérzésüket egy-egy hirdetéssel a plakátkészítők. Később fokozatosan megjelent a pártok keresztútjába vétele, először csak politikai vicc formájában, majd egyre nagyobb ellenszenvet megfogalmazva az ellenfelek ellen. Napjainkra a negatív politikai kommunikációt megtestesítő plakátok és nyilatkozatok legnagyobb része a politikust támadja, sokszor erkölcstelen, tisztességtelen és becsmérő módon, megsértve ezzel a méltóságukat és rágalmazva őket.

A kutatásom bevezetésében és harmadik fejezetében ismertettem a közéleti szereplők becsületsértésének jogi szabályozást. Erre az Alaptörvényben, a Btk.-ban, illetve a Ptk.-ban találhatóak kifejezett szabályok, amik azonban értelmezésre szorulnak és fontos meghatározni az összefüggéseiket. Több alkotmánybíróági határozat is megállapította, hogy a közéleti szereplőknek többet kell tűrniük a magánszemélyeknél, mert ez biztosítja a közügyek szabad megvitatását. Ugyanis ilyen esetben nem a közlő személye kerül védelem alá, hanem az a jog, hogy a közéleti vitákban félelem és megalkuvás nélkül részt lehessen venni. Ennek megfelelően a közéleti szereplő csak abban az esetben jogosult védelemre a sajtószabadság, a szólásszabadság és a vélelemnyilvánítás ellenében, ha az őt érintő kijelentés a méltóságának korlátozhatatlan aspektusába ütközik. Az Alkotmánybíróóság pedig kifejezetten rögzíti, hogy kampányidőszakban a különböző politikai pártok verbális csatározásokat vívnak és kendőzetlenül nyilvánulnak meg az előny megszerzése végett. Mindemelett azonban fontos megjegyezni, hogy alkotmánybíróóságilag meghatározott különbség van a valós és a valótlan tényállítások között, illetve a joggyakorlatban kialakult különbségről beszélhetünk ténybeli alappal rendelkező és ténybeli alappal nem rendelkező véleményközlések esetén.

A közszereplők rágalmazásának és becsületsértésének terén figyelmes lettem olyan kritikus kérdésekre, melyekre az érintettek és hozzáértők sem szívesen válaszolnak vagy nem tudják rájuk a megfelelő és pontos választ. Ezeket a kérdéseket négy körbe csoportosítottam: motiváció, tűréshatár, közmorál és a politikus személye. A válaszok keresésében Kovács Gergely (MKKP), Lombeczki Gábor (Fidesz-KDNP), Mirkóczki Ádám (Jobbik), a Momentum Mozgalom egyik egri tagja és Csépanyi Zsolt közéleti kommunikáció szakértő voltak a segítségemre.

A motiváció témakörében megtudtam, hogy hazánkban szinte teljesen kihalt a vitakultúra és a választópolgárokat könnyebb a negatív politikai kommunikációval meggyőzni. Eltérő véleményeket hallottam a jövő politikai nemzedékei által használt negatív kommunikációval kapcsolatban és kiderült, hogy a mindenkori kormánypárt és a mindenkori ellenzék általában egyformán alkalmaz szidalmazó technikákat. Kovács Gergely egyedül volt azzal a gondolatával, hogy a különböző ideológiákat képviselő pártok eltérő vérmérsékletűek lennének. Továbbá, nyilvánvalóvá vált, hogy sokszor a párt becsmérése a politikus személyén keresztül történik.

A tűréshatár egy olyan témakör, melyben senki nem tudott pontos válaszokat adni, az viszont leszögezhető, hogy nem mindegy, hogy valós vagy valótlan alappal zajlik a rágalmazás és a becsületsértés. A gyakorlatból kiinduló Mirkóczki Ádámon kívül minden megkérdezett úgy gondolja, hogy nem lehet akármilyen kontextusban felhasználni a politikusok képmását. Bár nem sokat ér a gyakorlatban, de sokszor indít pert a közéleti szereplő az igazságérzete miatt. Sajnos bírósági kötelezés nélkül nem gyakran szokott előfordulni nyilvános felületen történő bocsánatkérés, de minden megkérdezett azt mondta, hogyha bebizonyosodna, hogy tévedett, ő bocsánatot kérne. Nehéz megítélni, milyen mértékben élhetnek a közéleti szereplők a felejtés jogával, de több megkérdezett szerint ezzel a politikusok nem is élhetnének, hiszen mandátumot kaptak, amelyért felelősséggel tartoznak.

A közmorál pontos megvizsgálásának érdekében az interjúk lefolytatása mellett közvéleménykutatást is végeztem kérdőív alkalmazásával, melyet 180 fő töltött ki. Az eredmények alapján a negatív politikai kommunikáció erősíti a társadalomban a következmény nélküliséget, azonban az elmúlt évek tapasztalatai alapján növeli a választásban résztvevők számát. Kiderült, hogy sérti az állampolgárokat, hogy a politikai pártok az adófizetők pénzén szidalmazzák egymást. A legkönnyebben befolyásolhatók pedig azok, akik csak egy forrásból tájékozódnak vagy iskolázatlanok. Bár eltérő álláspontra utalva, de minden megkérdezett szerint sértő az 1900-as évekbeli diktatúrát megélt emberek számára az, amikor a politikai vezetők diktatúra fenntartásával vádolják egymást. A külföldi megítélése a magyar belpolitikai kommunikációnak azonban nem olyan jelentős, mint ahogyan a hipotéziseimben véltem.

A kérdőívet kitöltők 11%-a tartja semlegesnek vagy viccesnek a tisztességtelen politikai kommunikációt, 5%-át zavarja, de beletörődik. A válaszadók 77%-a nem teljesen homogén okokból, de elítéli a negatív politikai kommunikációt. Sokan úgy vélik, hogy a pártok ilyen módon átverik a választópolgárokat, néhányan a negatív politikai kampányok finanszírozását vitatták. Megjelent azonban a régi magyar kor színvonalas politikai életének hiányára való utalás és a keresztény értékrenddel való összeegyeztethetlenség is. A kitöltők 7%-a viszont pozitívan viszonyul a tisztességtelen politikai plakátokhoz és megnyilvánulásokhoz.

A kérdőív során kiderült, hogy fontos a választóknak, hogy a párt, amelyikre szavaznak, tisztességesen nyilvánuljon meg a közéleti vitákban. A politikai plakátok esetén megfigyelhető irányváltásnak megfelelően, a válaszadók vélekedése alapján a negatív politikai kommunikáció a legtöbb esetben a politikus személye ellen irányul. Ezt követi a politikai ideológia, a szavazótábor a harmadik helyen foglal helyet, a politikai párt pedig csak az utolsó.

A kérdőívet kitöltők döntő többsége él szavazati jogával, aki nem így tesz, az elmondása szerint a negatív politikai kommunikáció miatt vagy pedig azért, mert nem ért hozzá, feleslegesnek tartja, esetleg nem érdekli. A válaszadók 90%-a nem változtatta meg döntését a negatív politikai kommunikáció miatt, és akkor is csak a kitöltők 20%-a, amikor az általa elsőként választott párt ilyen kampányeszközzel élt. Kiderült, hogy a negatív politikai kommunikáció nem minden esetben éri el a hatását, sokszor az válik hiteltelenné, aki a rágalmazást megfogalmazza, illetve a kitöltők közül sokan a véleményformálás előtt utána néznek az állításoknak.

Az interjúalanyok elmondása és a közvéleménykutatás eredménye alapján egyaránt megállapítható, hogy a politikusokat övező általános bizalmatlanság és megbélyegzés miatt sok esetben a pozitív tartalommal bíró közlés negatív hírértékké alakul át.

A politikus személyével kapcsolatban az első kérdés az, hogy milyen hatással van munkájára az őt övező rágalmozások hada. A válaszokból kiderül, hogy azt is meg kell nézni, hogy ki mondja, nem csak azt, hogy mit. Megoszlók a vélemények azzal kapcsolatban, hogy ez ösztönzőleg hat-e a politikus tevékenységére. Egyöntetű válaszokat kaptam azonban azzal kapcsolatban, hogy a politikusokat ért becsületsértés rendkívül negatív hatással van a magánéletükre és családjuk, ismerőseik hétköznapijaira.

Megállapítható, hogy a politikusokat ért becsületsértés és rágalmozás miatt nem a közéletben betöltött szerepük, hanem személyük és magánéletük sérül a leginkább. Hiszen, ellenfeleik a támogatóit nem tudják meggyőzni, azonban a közélettel nem összeegyeztethető vádak miatt a méltóságuk sérül.

Tény, hogy a politikusok nem tudnak mit tenni az ellen, hogy ne állítsanak róluk negatív tényeket. A megkérdezettek szerint ezt el kell fogadni, hiszen különböző ideológiák és értékrendek mentén szerveződnek a különböző politikai pártok. Fontos, hogy az állítottakat hogyan tudják lemosni magukról, melyre az a pozitív válasz érkezett mindegyik irányból, hogy tisztességes, egyenes kommunikációval és kemény munkával. Azért is fontos a nevük és személyük tisztára mosása, mert a pártok és politikusok személyének összemosódásából fakadóan az adott politikust nem kedvelő emberek elutasítók lehetnek azzal a párttal szemben, amelyiknek tagja.

Lehetőségem volt testközelből átélni egy per első, szembesítő tárgyalását, mely szorosan kapcsolódik a kutatási témámhoz. Az egri közgyűlés Fidesz-KDNP frakciójába tartozó tagjai beperelték Mirkóczki Ádám egri polgármestert, mert az választási csalással vádolta meg őket. Az ügyben érdemi döntés még nem született, a következő folytatólagos tárgyalás november 10-én lesz, azonban figyelemre méltó mindkét oldal érvelése. A felperesek úgy érzik és tapasztalják, hogy jó hírnevük sérült, az alperes azonban korábbi okiratokra alapozza az általa tett kijelentést.

Összességében megállapítható, hogy a mai politikai kommunikáció össze sem hasonlítható elődeink színvonalas politikai megnyilvánulásaival.

7. FORRÁSJEGYZÉK

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Hargitai Lilla: Érez vagy gondolkodik a magyar választópolgár?, In: Médiakutató, 2002 nyár
- Koltay András: A közügyek vitáinak szabadsága, a közéleti szereplők személyiségi jogainak védelme és a polgári jogi személyiségvédelem (Polgári jog I. segédanyag)
- Landi Balázs – Polgári jog I. jegyzet
- Tattay Levente - A közszereplők személyiségi jogai, Dialóg Campus, 2006

FELHASZNÁLT JOGSZABÁLYOK ÉS ALKOTMÁNYBÍRÓSÁGI HATÁROZATOK

- Alaptörvény I. cikk, II. cikk, VI. cikk IX. cikk (1-2)
- 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
 - 219. §
 - 226. §
 - 350. §
- 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről
 - 2:44. §
 - 2:45. § (1-2)
- 2013. évi XXXVI. törvény a választási eljárásról
 - 139. § (1)
 - 140. §
 - 144. § (1-2)
- 30/1992. (V. 26.) AB határozat
- 165/2011. (XII. 20.) AB határozat
- 36/1994. (VI. 24.) AB határozat
- 7/2014. (III. 7.) AB határozat a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 2:44. §-ának „méltányolható közérdekből,” szövegrésze alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről
- 5/2015. (II. 25.) AB határozat a Kúria Kvk.I.37.191/2015/3. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről
- 3263/2018. (VII. 20.) AB határozat a Kúria Bfv.I.704/2015/9. számú végzése megsemmisítéséről

FELHASZNÁLT INTERNETES FORRÁSOK

- <https://www.origo.hu/itthon/20160912-politikusok-juhasz-peterrol-video.html>
Megtekintés ideje: 2020.10.08.
- <https://www.origo.hu/itthon/20180210-osszeverte-harom-gyereke-edesanyjat-egykori-elettarsat-juhasz-peter.html>
Megtekintés ideje: 2020.10.08.
- <https://magyarnarancs.hu/belpol/juhasz-peter-pert-nyert-az-origo-ellen-111481>
Megtekintés ideje: 2020.10.08
- https://index.hu/belfold/2019/10/21/parlament_orszaggyules_borkai_zsolt_ellenzek_orban_viktor_paks_orszorszag_napirend_elotti_interpellacio/
Megtekintés ideje: 2010.10.05.
- <https://www.parlament.hu/documents/static/kepv/eletrajz/hu/m057.pdf>
Megtekintés ideje: 2020.10.05.

- https://kmonitor.hu/adatbazis/cimkek/borkaiszexbotranya?gclid=CjwKCAjwiOv7BRBREiwAXHbv3BrOIBF0QgL0SP6MLvrszdxX86lOyJATajpf1yC3IyNtLsc7b-54HBoCGKgQAvD_BwE
Megtekintés ideje: 2020.10.05.
- <https://www.youtube.com/watch?v=q1jIDQqJD8Y>
Megtekintés ideje: 2020.10.07.
- https://nmhh.hu/cikk/1767/Dr_Koltay_Andras
Megtekintés ideje: 2020.10.05.
- <https://index.hu/politika/belfold/2006/valasztas/igeretek/igeretek/>
Megtekintés ideje: 2020.10.04.
- https://www.politicalcapital.hu/konyvtar.php?article_read=1&article_id=1533&fbclid=IwAR374FGq3Ra0F5rw8OL1pQDbeupwLDTWnqEYj6MEVnk1xaZfYVJQinopNE
Megtekintés ideje: 2020.09.28.
- <https://hu.museum-digital.org/index.php?t=objekt&oges=733859>
Megtekintés ideje: 2020.10.05.
- <http://hg.hu/cikkek/design/12648-agitatorok-politika-propaganda-es-plakat-magyarorszagon?fbclid=IwAR0JsemQb0ONG044zCwOBcH5KkqBEDhGVhwKGYZ8ZadVn2JkzXuZFvkBps>
Megtekintés ideje: 2020.09.28.
- <https://www.terrorhazafoto.hu/stock-photo/thmpla2017154a-mszmp-valasztasi-szorolap-1990-28528.html?rsp=e6ae9ec40a71460b24c5ff19d93cade2>
Megtekintés ideje: 2020.10.04.
- <https://www.terrorhazafoto.hu/stock-photo/thmpla20164511-mdf-valasztasi-plakat-1990-28729.html?rsp=6707e6227cb92c29404350f350e07049>
Megtekintés ideje: 2020.10.04.
- <https://www.terrorhazafoto.hu/stock-photo/thmpla2016451510-mszp-valasztasi-plakat-1990-28705.html?rsp=406559a73bb43bff7241bcac47089bed>
Megtekintés ideje: 2020.10.04.
- <https://mng.hu/mutargyak/koztarsasagot/>
Megtekintés ideje: 2020.10.04.
- <https://nemzetiszhaz.hu/hirek/2019/12/trianon-es-a-szinhaz-3>
Megtekintés ideje: 2020.10.04.
- <https://hu.pinterest.com/pin/550635491931139405/>
Megtekintés ideje: 2020.10.04.
- [https://www.pinterest.de/pin/550635491928113890/?amp_client_id=CLIENT_ID\(\)&mweb_unauth_id=%7B%7Bdefault.session%7D%7D&from_amp_pin_page=true](https://www.pinterest.de/pin/550635491928113890/?amp_client_id=CLIENT_ID()&mweb_unauth_id=%7B%7Bdefault.session%7D%7D&from_amp_pin_page=true)
Megtekintés ideje: 2020.10.04.
- <https://www.pinterest.co.uk/pin/344877283951052117/>
Megtekintés ideje: 2020.10.04.
- <https://hu.pinterest.com/pin/4996249566201471/>
Megtekintés ideje: 2020.10.04.
- <https://politikatudomany.tk.mta.hu/blog/2018/05/politikai-kommunikacio-kepekben>
Megtekintés ideje: 2020.09.28.
- http://kreativ.hu/cikk/igy_kampanyolt_eddig_a_fidesz
Megtekintés ideje: 2020.09.28.
- https://www.origo.hu/itthon/20100415-szavazas-2010es-valasztasi-kampany-legjobb-plakataijairol.html?fbclid=IwAR0PHV4GuuAsVzbrAS2kdQvQfv-h-ngliUSK4pYsIA4rBKMZsr9B7_slL7M
Megtekintés ideje: 2020.09.28.

- https://mandiner.blog.hu/2010/10/03/best_of_onkormanyzati_valasztas_2010?fbclid=IwAR0eUElWjbWZDjBYJ2KgGHKlmO-8UJMDthZdevVGDRFVZ-xOmuuokoetxRY
Megtekintés ideje: 2020.09.28.
- https://tenytar.blog.hu/2017/05/10/politikai_cicaharc_avagy_elindult_a_2018-as_valasztas_elotti_plakathaboru?fbclid=IwAR2SRpNZ4H6F1xvcf5057Buq16IYL-vHu7eBrqITyr6VmkUCJgx1n4rc-E
Megtekintés ideje: 2020.09.28.
- http://sikerado.hu/magyarorszagon/orszag-haza/harom_hetuk_van_a_plakatok_eltavolitasara_a_jelolteknek/
- Megtekintés ideje: 2020.09.28.
- <https://mszp.hu/>
Megtekintés ideje: 2020.09.17.
- <https://www.facebook.com/photo?fbid=10157621260462436&set=pcb.10157621260742436>
Megtekintés ideje: 2020.10.08.
- <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/i-i-31843/irredentizmus-3286D/>
Megtekintés ideje: 2020.10.04.